

Kütüphanelerde Satın Alma Süreci Sorunları: İptal Edilen İhaleler Üzerine Bir Değerlendirme

Problems in the Procurement Process in Libraries: An Evaluation of Canceled Tenders

Gülten ALIR DERBENT, Demet SOYLU

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Alır Derbent, G. ve Soylu, D. (2025). Kütüphanelerde satın alma süreci sorunları: İptal edilen ihaleler üzerine bir değerlendirme. *Bilgi Dünyası*, 26(1), 107-147. doi:10.15612/BD.2025.798

Makale türü / Paper type: Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.15612/BD.2025.798

Geliş Tarihi / Received: 14.01.2025

Kabul Tarihi / Accepted: 21.05.2025

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 30.06.2025

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <https://bd.org.tr>

Kütüphanelerde Satın Alma Süreci Sorunları: İptal Edilen İhaleler Üzerine Bir Değerlendirme

Gülten ALIR DERBENT* , Demet SOYLU**

Öz

Kütüphanelerin yönetim sürecinde; bütçe, personel, kullanıcı, derme ve mekân olarak belirlenmiş beş temel unsurun uyum içinde yönetilerek ihtiyaçların giderilmesine çalışılmaktadır. Bu bağlamda kütüphaneler, sıklıkla ihale işlemleri gerçekleştirmektedir. Ancak ihaleler, uzun ve yoğun bürokratik işlemlerin ardından çeşitli nedenlerle iptal edilebilmektedir. İptal edilen ihaleler, tamamen yeni bir ihale hazırlık sürecinin başlaması, zaman kaybı, iş yükü ve ihtiyacın giderilememesi anlamına gelmektedir. Bu çalışmanın amacı, idare tarafından kütüphaneler için yapılan ve iptal edilmiş olan ihalelerin iptal nedenlerini belirleyerek, ihale süreçlerinde yaşanan sorunları ortaya koymak ve ihale süreçlerinin iyileştirilmesi konusunda kütüphane yöneticilerine, uygulayıcılara ve düzenleyicilere öneriler sunmaktır. Bu amaçla Elektronik Kamu Alım Platformu (EKAP)'nda yer alan, 2010-2024 (Haziran) tarihleri arasında kütüphaneler için yapılan ve iptal edilen ihalelerin içerik analizi yöntemi ile değerlendirmesi yapılmıştır. Araştırma sonuçları göstermektedir ki, ihalelerin iptal nedenlerinin başında sırasıyla; ihaleye teklif veren istekli çıkmaması, verilen tekliflerin yaklaşık maliyetin üzerinde olması ve ihaleye geçerli teklif veren istekli çıkmaması gelmektedir. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğüne (KYGM) bağlı kütüphaneler, belediye kütüphaneleri ve üniversite kütüphanelerinin iptal edilen ihale konuları sıralamasında inşaat ve bina işlemleri gelmektedir. Okul kütüphanelerinde ise mobilya ve tefrişat konuları öne çıkmaktadır. İhale iptalinin en sık gerçekleştiği yıllar, 2021, 2022 ve 2023 yıllarıdır. İptal nedenlerinin, mali krizler ve kütüphanelerin yetersiz bütçeleri gibi ekonomik nedenlerin yanında, personelin karmaşık ihale süreçleri hakkında bilgi ve deneyim eksikliğinden kaynaklanmış olabileceği değerlendirilmektedir. Kriz dönemlerinde ise planlamaların, ihale iptal riskleri dikkate alınarak proaktif bir yaklaşımla ele alınması önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: Kütüphaneler, ihale iptali, kamu ihalesi, kamu alımı, Kamu İhale Kanunu.

* Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, gulten.alir@ikcu.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, demetsoylu@aybu.edu.tr

Problems in the Procurement Process in Libraries: An Evaluation of Canceled Tenders

Gülten ALIR DERBENT* , Demet SOYLU**

Abstract

In the management process of libraries, efforts are made to meet their needs by ensuring the harmonious administration of five key elements: budget, personnel, users, collections, and physical space. In this context, the tendering method is frequently used to meet the various organizational needs of the libraries. However, tenders can be canceled for various reasons after lengthy and intensive bureaucratic procedures. Canceled tenders mean the initiation of an entirely new tender preparation process, resulting in time loss, increased workload, and the failure to meet needs. The purpose of this study is to identify the reasons for the cancellation of tenders conducted by administrations for libraries, to reveal the problems experienced during the tender processes, and to offer recommendations for library managers, practitioners, and regulators on improving the procurement processes. For this purpose, a content analysis was conducted to analyze the canceled tenders carried out by library administrations between 2010 and 2024 (June), as listed on the Electronic Public Procurement Platform (EKAP). The research results indicate that the primary reasons for tender cancellations are, respectively: the absence of bidders, tenders' exceeding the estimated cost, and the absence of valid bidders. In terms of canceled tender areas, construction and building works rank highest for libraries affiliated with the General Directorate of Libraries and Publications (KYGM), municipal libraries, and university libraries. In school libraries, furniture and furnishing are prioritized. The years 2021, 2022, 2023 witnessed the highest rates of tender cancellations. The findings suggest that these cancellations are attributed to economic factors such as financial crisis and insufficient library budgets, as well as lack of knowledge and experience among library staff regarding complex tender processes. It is recommended that, during periods of crisis, should be handled with a proactive approach with planning should be made taking the risk of tender cancellations into account.

Keywords: Libraries, canceled tenders, public tender, public procurement, Public Procurement Law.

* Assoc. Prof. Dr., İzmir Katip Çelebi University, Department of Information and Records Management, gulden.alir@ikcu.edu.tr

** Asst. Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt University, Department of Information and Records Management, demetsoylu@aybu.edu.tr

Giriş

Kamu harcamaları, kamu kesimi birimleri tarafından sunulan kamu hizmetlerine ilişkin talepleri yerine getirmek için kamu bütçesiyle düzenlenen ve yapılan harcamalardır (Yılmaz ve Kaya, 2005, s. 260). Devletin mal ve hizmet alımları için gerçekleştirdiği alımlar, kamusal işlerin kesintisiz bir şekilde sürdürülmesinde etkili olan; personel giderleri, bakım ve onarım giderleri gibi cari harcamalar sınıfındadır (Edizdoğan ve diğerleri, 2015, ss. 88-91). Kamu harcama sürecinde, bir başka deyişle kamu alımları gerçekleştirilirken kullanılan ortak usul olarak ihale yöntemi ön plana çıkmaktadır (Günel, 2011, s. 7; İlkorkor, 2010, s. 65). İhale yöntemi, alıma konu olan gereksinimlerin kimden ve hangi koşullarda sağlanması gerektiğini belirleyen, alıcı ve satıcı arasındaki fiyat rekabetinin esas alındığı usuldür (Atuğ ve Taytak, 2018, s. 93). Devlet ihalesi, bir diğer adıyla kamu ihalesi; "hükümet tarafından idari görevleri yerine getirmek ve halka hizmet sunmak için gerek duyulan inşaat hizmetleri dahil olmak üzere mal ve hizmetlerin satın alınmasıdır" (Çiçek, 2009, s. 1). İhale aracılığı ile kurumlar, mal ve hizmetleri tedarikçiler aracılığıyla sağlamaktadır (Büber, 2008, s. 8). Kamu ihalelerinin konusu basit bir temizlik malzemesi temininden havalimanı inşaatına kadar değişkenlik gösterebilmektedir (Atuğ ve Taytak, 2018, s. 93). Kurumların gereksinimlerinin karşılanmasında, doğrudan temin ya da ihale usulü temel iki yöntem olarak yer almaktadır. Doğrudan temin usulü, ihtiyacın belirli bir istekliden karşılanmasının kaçınılmaz olduğu durumlarda uygulanmaktadır. Diğer durumlarda rekabet unsurunun ön plana çıktığı ve mali olarak kamu yararının açıkça gözetildiği ihale usulleri temel usuller olarak kabul edilmektedir. İhale usulü ile kamusal alımlarını gerçekleştiren kurumlardan biri de kütüphanelerdir. Kütüphane ihaleleri, mevcut kütüphane binalarındaki mobilya, ekipman, teknolojik altyapı, personel, kütüphane araçları vb. konularda eksikliklerin giderilmesinin, gerekli bakım ve onarımların yapılmasının yanında yeni kurulacak kütüphanelerin inşaat süreçlerine dair çeşitli ihtiyaçların giderilmesinde uygulanmaktadır.

The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA)'nın Kütüphane Binaları Kılavuzu'nun Planlama bölümünde kütüphane ihaleleri konusuna dikkat çekilerek, bu süreçte; işin maliyeti, işe ait süre, bina, binada gerekli ekipmanlar, bina performans düzeyi gibi unsurların ele alınabileceği belirtilmektedir (Bisbrouck, 2007, s. 125), *ISO/TR 11219 Bilgi ve Dokümantasyon- kütüphane binaları için niteliksel koşullar ve temel istatistikler-mekan, işlev ve tasarım* (Uluslararası Standart Organizasyonu [ISO], 2012) standardında hem yeni binaların hem de mevcut kütüphane binalarının yeniden inşası veya binaların kütüphane binası olarak dönüştürülmesi için planlamanın gerekli olduğu ve kütüphanelere işlevsellik kazandırmak için bina ekipmanlarının seçimi ve teminin önemli olduğu belirtilmektedir. Kütüphanelerin değişen ihtiyaçlarının ihalelere yansıyan bir boyutu da koleksiyonlarda elektronik kaynakların ağırlığının artması (Frederick ve Wolff-Eisenberg, 2020, s. 3) ve buna bağlı olarak bilgi teknolojilerinin kütüphanede ve kütüphane hizmetlerinde daha fazla yer almasıdır. Kanık ve Gökdoğan (2021, s. 674), bilgi ve iletişim teknolojilerinin ve elektronik kaynakların satın alınmasının

kütüphane masraflarını artırdığına dikkat çekmektedir. Bu süreçte satıcıların sunduğu ürün sağlama modellerinin kimi zaman seçim sorumluluğunu kütüphanecinin elinden alıyor olması, maliyet-yarar değerlendirmesi açısından kütüphanelerin hareket alanını daraltmaktadır (Dilek-Kayaoğlu, 2021, s. 385). Elektronik kaynakların temininde yaşanan bazı elektronik kaynakların tek yetkili satıcıdan temin etmek zorunda kalınması da kamu alımlarında rekabet sağlanması anlayışına uygun olmayan bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Tekel olarak hareket eden satıcıların kütüphanelerle ayrı ayrı anlaşma yaptığı durumda maliyetler şeffaf olarak paylaşılamamaktadır. Buna karşın Anadolu Üniversiteleri Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS) aracılığıyla yapılan anlaşmalarla bu sürecin daha ekonomik ve şeffaf yürütülmesi amaçlanmaktadır (Güneş, 2021a, s. 171, 191).

Artan maliyetlere rağmen düşen bütçeler, kaynakların verimli kullanılması gereği, sadece Türkiye’de değil, tüm dünyada kütüphanelerin karşı karşıya kaldığı önemli bir sorundur (Akbaytürk Çanak ve diğerleri, 2014, s. 10; Association of Research Libraries, 2018a; Frempong-Kore, 2021, s. 20; Kayan, 1992; Özdemirci, 1990; Polat ve Odabaş, 2011; Savova ve Price, 2019; Yurtseven, 2024). Araştırma Kütüphaneleri Derneği (Association of Research Libraries, 2018b) tarafından yapılan araştırmaya göre araştırma kütüphanelerinin 1998-2018 yılları arasında devam eden kaynak giderleri %166, kütüphane materyalleri için toplam giderleri %123, genel toplam giderleri ise %68 artmıştır. Söz konusu sorunların giderilmesinde kimi zaman iç kaynaklarla çözüm yoluna gidilirken, kimi zaman da bir bütçe karşılığında ürünün ya da hizmetin temin edilmesi tercih edilmektedir. Dolayısıyla planlanan her harcama, yapılan her satın alma, kamu faydasının gözetilmesi ve kamu kaynakların verimli kullanımı açısından daha önemli hale gelmektedir. Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü) üye ülkelere, kamu alımlarında kullanılan sistemlerin etkinliğinin değerlendirilmesini ve performans iyileştirmelerinin yapılmasını önermektedir. Bu bağlamda satın alma süreçlerinin periyodik olarak değerlendirilmesi, sürecin verimliliğinin ve etkinliğinin ölçülmesi için göstergeler belirlenmesi önerilmektedir. Önerilen verimlilik göstergelerinden birisi de iptal edilen ihalelerin toplam ihalelere oranının değerlendirilmesidir (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2023, s. 5).

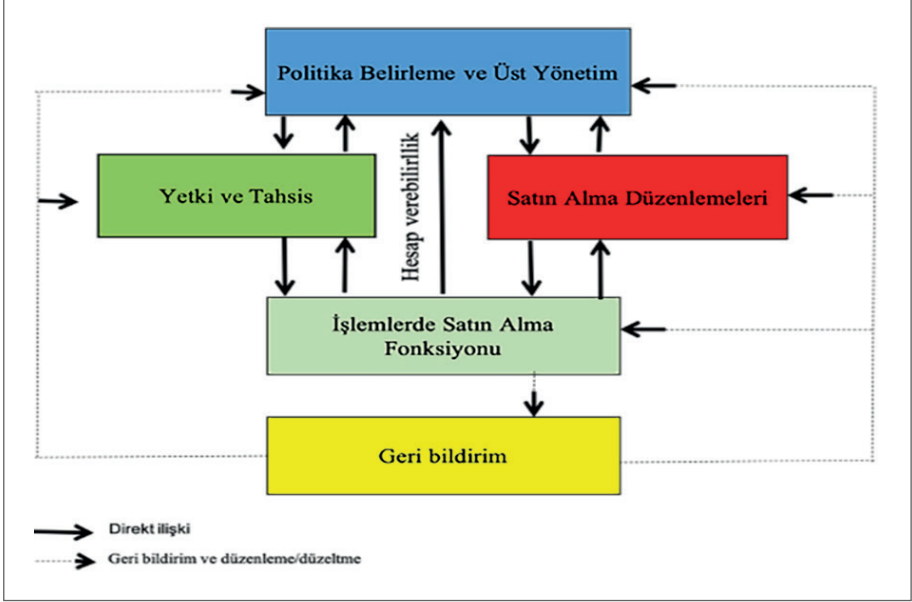
Türkiye’de kütüphaneler de dâhil olmak üzere, kamu kurumları ihale usulüne esas düzenlemeler 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu [KİK] (2002) kapsamında ele alınmaktadır. Rekabete dayalı bir ortam yaratmayı hedefleyen ve ürün, hizmet ya da malın en uygun fiyatla satın alınmasını esas alan ihale yöntemi, kütüphaneciler için de zaman alan, çok sayıda bürokratik işlem ve yazışmayı gerektiren, titizlikle ele alınması gereken bir süreçtir. Kanunda belirtilen nedenlerin yanında, ihalenin her aşamasında, makul ve meşru sebeplerin ortaya çıkması durumunda idarenin ya da ihale komisyonunun ihaleyi iptal etmesi mümkündür. İhalenin iptal edilmesi, ihale işleminin ya da ihale kararının idare tarafından geçersiz kılınmasıdır. Çeşitli idari işlemleri içeren bir işlemler bütünü

olan ihalenin iptal edilmesi, tüm süreçlerdeki işlemleri geçersiz kılmaktadır (Cenan, 2023, s. 209, 241). Bu durum sağlanacak hizmet ve ürünün temininde gecikmelere yol açmakta, kimi zaman da ürün veya hizmetin temin edilememesi ve ihalenin tekrar edilememesi gibi sonuçları ortaya çıkarmaktadır.

İhale Süreçleri ve İhale İptaline Dair Düzenlemeler

İdareler, ihtiyaçların uygun şartlarla, zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla yükümlüdürler. İhale; "Piyasa ekonomilerinde, çeşitli mal ve finansal değerlerin kişi veya kurumlara tahsis yöntemlerinden birisidir" (T.C. Merkez Bankası, 2024). KİK'de ihale; "yazılı usul ve şartlarla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin istekliler arasından seçilecek birisi üzerine bırakıldığını gösteren ve ihale yetkilisinin onayını müteakip sözleşmenin imzalanması ile tamamlanan işlemler bütünü" olarak tanımlanmaktadır. İhale sürecinin planlanmasından, teslim ve kontrol aşamalarına kadar tüm süreçler mevzuat düzenlemeleri kapsamında belirlenerek kamu alımlarının denetimi sağlanmakta, böylece sadece rekabete dayalı verimli bir sistem oluşturulması değil aynı zamanda şeffaf bir harcama sürecinin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. İhaleler ayrıca ihale düzenleyen kurumlara yüksek gelir getirme, kaynak dağılımında etkinlik, tekelleşmeyi engelleyerek küçük firmaları destekleme, düzenleyenlere bilgi sağlama gibi avantajlar sunmaktadır (McMillan, 1994 ve Cramton, 2001, aktaran Bilir, 2004; s. 1617).

Kamu alımları, malların, hizmetlerin ve bayındırlık işlerinin sunumundan, süreçlerin dayanıklılığının ve verimliliğinin sağlanmasına ve stratejik politika hedeflerinin uygulanmasına kadar uzanan bir yelpazede giderek daha karmaşık hale gelmektedir (OECD, 2021 s. 170). Thai (2001, s. 17,18)'ye göre kamu alımları sürecini yönlendiren beş temel unsur: politika belirleme ve üst yönetim, satın alma düzenlemeleri/mevzuatı, yetkilendirme ve ödenek tahsisi, kamu satın alma süreci fonksiyonları ve geri bildirimdir. Şekil 1'de yer alan modelde unsurların doğrudan ve dolaylı ilişkileri açıkça gösterilirken, geri bildirim mekanizmalarının ihale süreçlerindeki sorunların çözümündeki katkısı dikkat çekicidir. Modele göre; kamu alımı/ihale düzenlemeleri (mevzuat) politika yapıcılar ve üst yönetim tarafından hazırlanır, süreç, kamu alımı uzmanları (sözleşme yetkilileri, alıcılar veya satın alma görevlileri) ve ilgili idarenin yöneticileri tarafından yetkileri dahilinde ve tahsis edilen ödenek kapsamında uygulanır. Gerçekleştirilmesi gereken süreçlerle ilgili politika yapıcılara ve üst yönetime karşı hesap verme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu dört unsur arasında doğrudan ilişki bulunmaktadır. Modelin beşinci unsuru olan "geri bildirim" mekanizması, politika yapıcılara ve üst yönetime, kamu alımı uzmanları, idare yöneticilerine ve ilgili düzenlemelere yönelik satın alma süreçleri hakkında bilgi sağlayarak satın alma süreçlerinde karşılaşılan sorunlarının iyileştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Şekil 1*Kamu Alımları (İhale) Süreci*

(Thai, 2001, s.18)

Bütçe yönetimi, mali açıdan sorumluluk getirmenin yanında mevzuat açısından da detaylara hakimiyet ve konuya ilişkin uzmanlık gerektiren bir süreçtir (Güneş ve Birinci, 2023, s. 739). Söz konusu mevzuatın önemli bir parçası ise ihale süreçlerinin yönetimini kapsamaktadır. Diğer taraftan, kaynak yönetimi sürecinde bürokratik birtakım sorunlar ve engeller ile karşılaşılması olasıdır. Yasal hak ve sorumluluklara ilişkin sahip olunan farkındalık bu tür olumsuz durumların giderilmesinin yanı sıra, zaman tasarrufu ve kullanıcı memnuniyeti sağlayacaktır (Jaeger ve diğerleri, 2013). Kamu alımında görev alanların asgari olarak hukuk, ekonomi, piyasa bilgisi yanında ticari, sosyal ve işle ilgili diğer becerilere sahip olması beklenmektedir. Bazı ülkelerde çalışanların özellikle kamu alımları ile ilgili temel eğitim ya da uzmanlık eğitimi almış olması veya deneyim sahibi olması beklenmektedir. Türkiye’de bu bilgi ve becerilere dair bir sertifika ya da zorunlu uzmanlık eğitimi bulunmadığı anlaşılmaktadır (OECD, 2021, s. 170, 171). Karabay ve Toyota (2021, s. 38), işletmelerin başarısızlığını etkileyen problemler arasında satın alma, finans, satış, üretim ve işletme operasyonlarına yönelik uzmanlık bilgisinin yetersizliğine işaret etmektedir. Bundan dolayı personel değişikliği, tecrübe eksikliği gibi durumlar, kamu alımlarında yaşanan sorunların çözülmemesine neden olmaktadır. Karmaşık süreçler, mevzuattaki boşluklar ve yolsuzluk riski de söz konusu süreçlerde dikkate alınması gereken başlıklardandır (Çiçek, 2009, s. 73; Fazekas ve diğerleri, 2024, s. 2).

Türkiye’de, kamu alımlarında ihale usulüne dair uyulması gereken esas ve usuller KİK (2002) kapsamında düzenlemiştir. KİK’de; açık ihale usulü, belli istekliler arasında ihale usulü ve pazarlık usulü, idarelerin alımlarda uygulayabilecekleri usuller olarak belirlenmiştir. Açık ihale usulü, bahsi geçen Kanun’un 10. Maddesindeki koşulları taşıyan bütün isteklilerin teklif verebildiği usulüdür. Belli istekliler arasında ihale usulü ise; ön yeterlik değerlendirmesi sonucunda idare tarafından davet edilen isteklilerin teklif verebildiği usulü olarak belirlenmiştir. İdarelerin ihale yoluyla karşılayabildikleri ihtiyaçları ise genel olarak mal, hizmet ve yapım olarak üç kategoride ele alınmıştır. Kanunda mal; “Satın alınan her türlü ihtiyaç maddeleri ile taşınır ve taşınmaz mal ve hakları” olarak tanımlanmıştır. Hizmet kapsamında; “Bakım ve onarım, taşıma, haberleşme, sigorta, araştırma ve geliştirme, muhasebe, piyasa araştırması ve anket, danışmanlık” gibi ihtiyaçlar yer almaktadır. Yapım ise oldukça geniş bir çerçevede her türlü inşaat işleri ve bu işlerle ilgili tesisat, imalat, ihzarat, nakliye, tamamlama, büyük onarım, restorasyon, çevre düzenlemesi, sondaj, yıkma, güçlendirme ve montaj işleri ile benzeri yapım işlerini ifade etmektedir. İnşaat ve yapım ile ilgili ihale düzenlemeleri ikincil mevzuat olarak *Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği* (2009)’nde düzenlenmiştir ve uygulama ilkeleri ve yaklaşık maliyetin hesaplanması ile ilgili süreçler işin doğası gereği dikkatle ele alınması gereken detaylar içermektedir. Solak (2013, s. 20), yapım ihalelerinde ihale iptal nedenlerini araştırdığı çalışmasında; yaklaşık maliyet hesaplamalarındaki sorunlar, kanun ve yönetmeliklerdeki yoruma açık durumlar ve kurum yöneticilerinin teknik denetim sorumluluğuna ve aşırı düşük teklifler ile ilgili dosyaların değerlendirilmesi sorunlarına değinmekte ve kamu kurumu yöneticilerinin sorumluluk alması gerektiğini belirtmektedir.

İdareler için mal temini, hizmet sunumu ya da yapım işlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla, piyasa koşullarının dikkate alınarak ihtiyaçların karşılanması ve maliyetlere ilişkin tespitin piyasa araştırmasına dayalı olarak yapılması, ideal bir ihale sürecinin gereği (Ertaş, 2010, s.104) ve kamusal kaynakların etkin bir şekilde kullanımını sağlayan kamusal alımların önemli bir bileşenidir (Çiftçi ve Yılmaz, 2019, s. 112). Bu gerekliliğin bazı durumlarda yerine getirilmemesi ihale iptaline zemin hazırlamaktadır. İhale sürecinin hazırlıkları uzun zaman isteyen, çok sayıda adımdan oluşan ve hazırlıkların titizlikle yapılması gereken aşamalardan oluşmaktadır. Sürecin her bir adımını bu çalışma kapsamında detaylandırmak mümkün olmadığından, ana aşamalar genel olarak; ihtiyaç raporunun hazırlanması, yaklaşık maliyetin belirlenmesi, gerekiyorsa ön ilan yapılması, teknik ve idari şartnamenin ve diğer dokümanların hazırlanması, varsa ön yeterlik şartnamesinin hazırlanması, ihale kayıt işlemleri, ilan süreci, değişiklik gerekiyorsa düzeltme işlemlerinin yapılması, ön yeterlik değerlendirmesi; komisyonun belirlenmesi, ihale gerçekleştirilmesi sürecine geçilerek tekliflerin uygunluklarının değerlendirilmesi aşamaları ve ihalenin sonuçlandırılması şeklinde özetlenebilir (“Kamu İhale Kurumu”, t.y.). Tüm aşamalarda çok sayıda belgenin düzenlenmesi ya da sunulması gerekmektedir.

Uzun çalışma ve hazırlıklar sonucunda gerçekleştirilen ihalelerde temel ilkelerin ihlali sayılabilecek ihalelerde, yasal çerçeveye bağlı kalarak gerekli düzeltmelerin yapılması mümkün değilse ihalenin iptal edilmesi gerekmektedir (Gök, 2010, s. 23). KİK’de ihale iptal nedenleri; Madde 11, 16, 20, 40, 44, 54 ve 56’da açıklanmıştır. Belirtilen maddelerde yer alan; ihaleye katılanın ihale yasaklı olması, belli istekliler arasındaki ihale usulünde yeterli aday veya istekli çıkmaması, ikinci en avantajlı teklif sahibi isteklinin sözleşme imzalamaması, şikâyet veya itiraz nedeniyle ihale iptali temel nedenler olarak ele alınmaktadır. Ayrıca Kanunun 16 maddesine göre ihale öncesinde komisyon kararı ile ya da ihale yapıldıktan sonra ihale yetkilisi ya da kurum idaresi tarafından (Madde 39, 40) ihaleyi iptal yetkisi bulunmaktadır (KİK, 2002). Kamu İhale Kurumu 2022 yılı verilerine göre yapılan toplam 104.843 ihalenin %33,20 (34.810)’si ihale sonrası iptal edilmiştir (Kamu İhale Kurumu, 2023, s. 1). Her üç ihaleden birinin iptal edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Nihayetinde iptal sonucunda idarenin ihtiyacının giderilmesi mümkün olmamakta, tüm ihale sürecinin tekrar edilmesi gerekmektedir. Ayrıca ihale dokümanlarındaki eksiklik veya sorun, idare veya isteklilerden birinin yapmış olduğu şikâyet sonucunda gerçekleşmiş olabilir (Cenan, 2023, s. 222).

İhale süreçlerinin detayları, ihale iptal nedenlerinin de bir o kadar çeşitlenmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla göz önünde bulundurulmayan, ihmal edilen, unutulmuş ya da tecrübe ve bilgi eksikliğinden kaynaklanan her bir durum, ihalenin iptal edilmesine neden olabilmektedir. Bu bazen idare ile ilgili bazen ise isteklinin sözleşme imzalamaması gibi adaylardan kaynaklanan sorunlar olabilmektedir. Nihayetinde, edinilmesi planlanan mal, ürün ya da hizmetin temin edilememesi, temininde gecikmelerin yaşanmasına neden olmakta ve kurum çalışanları benzer riskler taşıyan yeni bir iş yükü süreci ile karşı karşıya kalmaktadır. Kimi zaman takvim yılının değişmesi sonucunda bütçe planlamaları değişmekte, yeniden yapılacak olan ihalenin yeni yılın bütçesine göre planlanması gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Kütüphanelerde Satın Alma Süreçleri ve İhale Yönetimi

Türkiye’de son yıllarda kütüphanelerin nicelik ve nitelik olarak gelişimi dikkat çekicidir. Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] 2023 yılı verilerine göre kütüphane sayısı; 1 Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi, 1 Milli Kütüphane, 1.295 halk kütüphanesi, 627 üniversite kütüphanesi ve 46 bin 809 örgün ve yaygın eğitim kurum kütüphanesi olmak üzere toplam 48 bin 733 kütüphane bulunmaktadır (TÜİK, 2023). Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği’nin hazırladığı portalda, 2024 yılı itibarıyla Türkiye’de 124 belediye kütüphanesi yer almaktadır (Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği, 2024). Halk kütüphanesi hizmetleri Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü ve belediyeler tarafından sunulmaktadır. KYGM, bağlı halk kütüphanelerinin ihtiyaçlarının belirlenmesi ve giderilmesi konusunda mevzuatla yetkili kurum olarak çalışmalar yapmaktadır. Türkiye’de 2002-2023 yılları istatistikleri incelendiğinde gezici kütüphane sayısı 67’den 85’e yükselmiş, alışveriş merkezleri, havalimanları ve garlarda kütüphaneler

kurulmuştur (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, [KYGM], t.y. a). KYGM'nin çalışmaları kapsamında; şehirle uyumlu, bölgesel ihtiyaçlar dikkate alınarak tasarlanan ve inşa edilen, yeni nesil kütüphane binaları sayısı 10'a yükselmiş, 265 kütüphane yeniden yapılandırılmış, 107 kütüphanede çalışmaların devam ettiği belirtilmektedir (KYGM, 2022). "Kütüphanelerin İyileştirilmesi Projesi" kapsamında; binaların dış cephe tasarımları, iç mekân tasarımlarının yenilenmesi, sosyal alanların oluşturulması yönünde yenilikler gerçekleştirildiği görülmektedir (KYGM, 2024). Sıklıkla halk kütüphaneleri ile anılan çocuk kütüphaneleri de farklılaşan ihtiyaçlarıyla ön plana çıkmaktadır. Öden (2021, s. 91), çocuk kütüphaneleri üzerine gerçekleştirdiği çalışmada, kütüphane gereksinimleri arasında çocuklara uygun dönüştürülebilir ve ergonomik mobilya kullanımının önemine değinmiştir.

Ülkemizde genel olarak her tür kütüphanenin bina ve tefrişatı kullanıcı ihtiyaç ve beklentilerini karşılama konusunda yetersiz kaldığını görülmektedir (Kakırman Yıldız, 2017, s. 422). Üniversite kütüphanelerinin gerek koleksiyonun geliştirilmesi gerekse teknolojik ve fiziksel altyapıların oluşturulması ile ilgili ihtiyaçları hiçbir zaman bitmeyecek, zaman içinde sürekli ele alınması güncellenmesi, yenilenmesi gereken unsurlardır (Akkaya, 2013, s. 613, 614). Duru ve Aydın (2015, s. 72, 73), üniversite kütüphanelerinin sorunlarını ele aldığı çalışmalarında bina kapasitelerindeki yetersizliklere dikkat çekmekte, uygun hizmetlerin verilebilmesinde bina özelliklerinin önemine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda bina ile ilişkili giderler arasında; havalandırma sistemi, temizlik, çalışanların ihtiyaç duyduğu malzemeler, okuyucu alanları mobilyaları, okuyucu alanlarındaki elektronik altyapı, genel elektrik giderleri, tadilat, materyallerin korunmasına yönelik giderler, su, ilaçlama, ısıtma ve güvenlik giderlerini saymaktadır. Türkiye'de çeşitli üniversitelerin stratejik raporlarında da teknolojik alt yapıların iyileştirilmesi, teknolojik koşullara uygun ekipmanın sağlanması, fiziksel alt yapı ve olanakların iyileştirilmesi, binaların işlevsellik unsurlarının iyileştirilmesi ve gerekli bakımlarının yapılması geliştirilmeye açık yönler arasındadır (Dokuz Eylül Üniversitesi, 2023, ss. 248, 249-485; Gazi Üniversitesi, 2023, s. 36; Hacettepe Üniversitesi, t.y. s. 75, 76; İstanbul Üniversitesi, 2023, ss. 29-73; Karadeniz Teknik Üniversitesi, t.y. s. 65; Kırıkkale Üniversitesi, 2019, s. 11, 22; Marmara Üniversitesi, 2022, ss. 48-102-113; ODTÜ, 2022, s. 22;). Okullar Hayat Olsun Projesi kapsamında ilkokul, ortaokul ve liselerde kurulan Zenginleştirilmiş Kütüphanelerin öğrencilerin mekânın genişliğinden memnun olmadıkları, mekân niteliklerinin standartlara uygun olmadığı ortaya konulmuştur (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2015, s. 42).

KYGM'ye bağlı kütüphanelerin ve Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul kütüphanelerinin ihale süreçleri doğrudan kurumlar tarafından yürütebildiği gibi mülkî idareler eliyle de gerçekleştirilebilmektedir. Türkiye'nin yönetim sistemine göre, il ve ilçe yönetimi hem merkezi yönetimin taşra örgütüdür hem de yerel yönetim birimidir. İlçelerde de kaymakam, vali gibi -adli ve askeri örgütler hariç olmak üzere- bakanlık örgütleri eliyle çalışır (Yördem ve Şeker 2018, s. 17,18). İl ve ilçelerdeki Mülki Amirler ve İl

Özel İdaresi ve Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları da kütüphaneler için ihale gerçekleştirebilmektedir (İl Özel İdaresi Kanunu, 2005; Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik, 2014; Yördem ve Şeker 2018, s. 17, 18). Dolayısıyla, KYGM'ye bağlı kütüphaneler ve okul kütüphanelerinin ihtiyaçlarının giderilmesinde bakanlıklar dışında yetkilendirilmiş kurumlar da ihale yapmaktadır. Üniversiteler ve belediyeler ihale süreçlerini kurumsal planlamalar ve sorumluluklar bağlamında yürütmekte, bağımsız hareket etmektedir.

Genel olarak tüm kamu kurumlarında ihale işlemleri ile ilgili; karmaşık, uzun zaman alan ve detaylı dokümantasyon gerektiren süreçler bulunması nedeniyle dile getirilen sorunların kütüphanelerin alım süreçleri için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Kaya (2021, s. 525), bütçe ile ilgili konulardaki değişimi, yöneticilerin kontrol sağlayamayacağı dış faktörler arasında sıralamakta ve bu yöneticilerin bu dış faktörlerle ilgili başarılı çözümler geliştirmekte zorlandığını belirtmektedir. İhale hazırlık süreçlerinin çok uzun olması kullanıcıların isteklerinin çok geç karşılanmasına neden olmakta (Akbaytürk Çanak ve diğerleri, 2014 s. 14), yöneticiler uzun ve detaylı ihale süreçleri nedeniyle yoğun iş yükü ile karşı karşıya kalmaktadır (Türk Kütüphaneciler Derneği, 1995, s. 75). Kütüphanelerin ihtiyaçlarının giderilmesinde, kütüphane bütçelerinin yetersizliğinin yanı sıra yıl içinde özellikle kamu kurumlarında bütçelerin kullanımına yönelik takvim ve tarih sorunlarına vurgu yapan Güneş (2021a, s. 199), aynı zamanda ihale yasası ve uygulamalarındaki olumsuzluklara da dikkat çekmekte, yeterli ve nitelikli personel sayısındaki eksikliğin kütüphanelerin verimliliğini olumsuz etkilediğini belirtmektedir, Kütüphanecilerin koleksiyon sağlamaya ilişkin bilgi ve becerinin yanı sıra, her türlü satın alma ya da dijitalleştirme işlemleri için ihalelerin sorunsuz bir şekilde sonuçlanmasında ihale süreçleri ile ilgili (Güneş ve diğerleri, 2017, s. 23) becerilere sahip olması beklenmektedir. Bir kütüphaneyi yönetmek, bütçeyi oluşturmak ve yönetmek, personel ve kullanıcılar için politikalar belirlemek, kullanıcılara hizmet sunmanın yanında yerel toplum liderleri ve hükümetle iletişim becerilerini de içermektedir (American Library Association, t.y.). Güneş (2021b, s. 31), kütüphanecilerin; koleksiyon dışında sağlanacak malzemelerle (mobilya, teknoloji ve bilişim alanları) ilgili ayrıntılı teknik şartnameler hazırlayabilme ve ihale süreçlerini yönetebilecek beceri, bilgi birikimi ve mesleki deneyime sahip olma, mimari projelerde bina, yapı, kütüphane standartlarını bilmenin yanında teknik projeleri okuma, anlama ve mimarlık terimlerine hâkim olması gerektiğinin altını çizmektedir. İhale usulü, bütçe yönetimi açısından kütüphaneciler tarafından kurulan ve kütüphanelerde ihale süreçleri de dâhil alımlarda yaşanan sorunlar ile ilgili "Adım Adım İhale Rehberi – Kütüphaneler için Adım Adım İhale – EKAP – KİK"¹ web sitesi; ihaleler ile ilgili mahkeme kararları, mevzuat, bilimsel çalışmalar, istatistikler, bütçe raporları gibi kaynaklar ve bilgiler paylaşılmaktadır. Site, kütüphanelerde ihaleler ile ilgili yaşanan sorunların çeşitliliğini göstermesi, tecrübe ve güncel bilgi paylaşımının önemine vurgu yapması açısından dikkat çekicidir.

¹ Adım Adım İhale Rehberi – Kütüphaneler için Adım Adım İhale – EKAP – KİK. Kurucular: Aykut Bayraktar, Kâzım Şentürk, Müslüm Yurtseven, Erişim adresi: <https://ihalekutuphane.com/>

Türü ne olursa olsun kütüphaneler, kullanıcının memnuniyetini sağlamak üzere koleksiyon ve hizmetlerin geliştirilmesi yanında; sosyal alanlar, okuma alanları, çalışma alanları ve depolama alanlarının iyileştirilmesi gibi zaman zaman belli ihtiyaçların giderilmesine yoğunlaşmaktadır. Sınırlı bütçeyle çok farklı alanlarda kullanıcıya hizmet vermeyi amaçlayan kütüphaneler ihalelerin iptal edilmesi ile kütüphanelerde hem planlanan hizmetler hayata geçirilememekte, kullanıcı memnuniyeti sağlanamamakta, kütüphaneciler ve yöneticiler yeni bir ihale süreci iş yükü ile karşı karşıya kalmaktadır. Süreçteki olası sorunları ortadan kaldıracak girişimler, zaman, iş gücü kazancı sağlayacak, hizmetlerin sunumunda daha hızlı ve proaktif bir yaklaşım sergilemeyi mümkün kılacaktır.

Yöntem

Araştırma sorularına yanıt aramak amacıyla nitel bir araştırma yöntemi olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, “genellikle gözleme dayalı alan notlarından çok metin mülakat dökümleri, günlükler ve dokümanlar analizini ifade eder. Fakat daha geniş olarak, içerik analizi hacimli olan nitel materyali alarak temel tutarlılıkları ve anlamları belirlemeye yönelik herhangi bir nitel veri indirgeme ve anlamlandırma çabası girişimlerini ifade etmek için kullanılır” (Patton, 2014, s. 453). İçerik analizi, analitik bir bakış açısıyla metinlerin incelenmesi, yorumlanması, anlamlı parçalara dönüştürülmesi ve araştırma sorularına uygun olarak metin içeriğinden çıkarımda bulunulması anlamına gelmektedir (Krippendorf, 2004, s. 35). Metin içerisindeki örtük ve açık anlamların sistematik, objektif ve niceliksel bir şekilde incelenmesidir (Kerlinger, 1986). İçerik analizinin amacı, ham olguların veriye dönüştürülmesini sağlamak ve verilerden de çıkarımlarda bulunarak bilgi üretimine katkıda bulunmaktır (Prasad, 2008, s. 9).

Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Genel olarak kütüphanelerdeki bütçe yönetimi ile ilgili araştırmaların; derme geliştirme, koleksiyon oluşturma politikaları üzerine (Güneş ve Birinci, 2023, s. 740) yoğunlaşmış olduğu, satın alma ve ihale süreçlerinin, yönetim bilimleri ve uygulamaları ile yakından ilgili olması nedeniyle bilgi bilim araştırmaları literatüründe görece fazla yer almadığı söylenebilir. Oysaki, birer işletme olarak kütüphaneler bu süreçlerle doğrudan ilgilidir. Bu çalışmanın amacı; kütüphaneler için ihtiyaçların sağlanmasında esas yöntem olan ihaleler içerisinde iptal edilmiş olan ihalelerin profilini çıkartmak, iptal nedenlerini belirleyerek, ihale süreçlerinde yaşanan sorunları ortaya koymak ve ihale süreçlerinin iyileştirilmesi konusunda kütüphane yöneticilerine, uygulayıcılara ve düzenleyicilere öneriler sunmaktır. Araştırma sorusu; “Kütüphanelerin ihtiyaçlarını gidermek üzere yapılan ihalelerin iptal edilme nedenlerinin belirlenmesi, gelecekte yapılacak ihalelerin süreçlerinin iyileştirilmesine katkıda bulunabilir mi?” olarak belirlenmiştir.

Yukarıdaki ana araştırması sorusuna bağlı olarak, alt araştırma sorularına yanıt aranmaktadır;

- İhalelerinin iptal edilme nedenleri nelerdir?
- İllere göre öne çıkan ihale iptal nedenleri farklılık göstermek midir?
- İptal edilen ihalelerin yıllara göre (2010-2024) dağılımı değişmekte midir?
- Kütüphane türlerine göre ihale iptal nedenleri farklılık göstermekte midir?
- Hangi konularda ihale iptalleri yaşanmaktadır?
- Kütüphane türüne göre hangi konularda ihale iptalleri yaşanmaktadır?
- İptal edilen ihalelerin nedenleri, ihale konularına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- İptal edilen ihale konuları illere göre değişkenlik göstermekte midir?

Araştırmanın amacı ve araştırma sonuçlarının literatürdeki boşluğun doldurulmasında, satın alma süreçlerinin iyileştirilmesinde kütüphanecilere, yöneticilere ve düzenleyicilere rehberlik etmesi, ihale süreçlerinin etkin ve proaktif bir şekilde planlanmasında katkı sağlaması beklenmektedir.

Veri Toplama

Araştırmanın evreni, 28 Şubat 2010 - 1 Haziran 2024 tarihleri arasında kütüphanelerin ihtiyaçlarını gidermek üzere, yapılan ve iptal edilen ihalelerden oluşmaktadır. Veriler 1 Haziran - 5 Temmuz 2024 tarihleri arasında toplanmıştır. Kamu İhale Kurumu Elektronik Kamu Alım Platformu (EKAP) ihale arama modülünde² "kütüphane" anahtar sözcüğü kullanılmış, "4734 Sayılı KİK" kapsamındaki "İhale İptal edilmiş" filtresi kullanılmıştır. Yıl sınırlaması getirilmemiştir.

İptal edilen ihale dosyalarına ait; "İhale Kayıt No", "İhale Adı", "İhale Türü", "İhale Usulü", "İhale Branş Kodları", "İhale Onay tarihi", "İşin yapılacağı Yer", "İptal nedeni", "İptal Tarihi", "Bağlı Olduğu En Üst İdare", "İhaleyi Yapan İdare Adı" ve "İdarenin İli" bilgileri toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Devlet Malzeme Ofisi (DMO) tarafından yapıldığı tespit edilen yedi ihale, ihale süreçleri açısından farklı uygulamalar içermesi nedeniyle kapsam dışı bırakılmıştır.

2 Kamu İhale Kurumu, EKAP İhale Arama <https://ekap.kik.gov.tr/EKAP/Ortak/IhaleArama/index.html>

Çalışma EKAP veri tabanından erişilebilen veriler ile sınırlıdır. EKAP veri tabanındaki veriler 2010 yılı öncesini kapsamamaktadır. Dolayısıyla araştırmanın kapsamı 2010 yılından araştırmanın yapıldığı tarih aralığı ile sınırlıdır. Araştırmada tarih sınırı konulmamış, ancak veri toplama tarihi Haziran 2024 olması nedeniyle 2024 yılına ait veriler yılın ilk yarısına aittir. Devlet Malzeme Ofisi (DMO), ihale süreçleri açısından farklı uygulamalar içermesi ve değerlendirme yapmaya imkân vermeyecek sayıda (yedi ihale) olması nedeniyle kapsam dışı bırakılmıştır. Çalışmanın kapsadığı tarihte yapılmış ancak EKAP veri tabanında aktarılmamış ihaleler kapsama dahil edilememiştir.

Veri Kodlama ve Analizi

Veri kodlama süreci yazarlar tarafından gerçekleştirilmiş ve dört aşamalı süreç izlenmiştir. Birinci aşamada, veri dosyasının oluşturulmasının ardından ön çalışma yapılmış ve “kodlama şeması” oluşturulmuştur, veri adı, kapsamı kodu ve örnek verilerin yer aldığı şemaya dayanarak kodlayıcılar aynı grup veriler üzerinden pilot çalışma gerçekleştirmiştir. İkinci aşamada, yapılan kodlamalar karşılaştırılarak kodlayıcılar arasındaki uyumun oranı belirlenmiştir. Ayrıca pilot çalışma sürecinde karşılaşılan farklı veri özellikleri belirlenerek kodlama tablosu revize edilerek ikinci kez süreç tekrar edilmiştir. Üçüncü aşamada ise süreç bir kez daha tekrar edilerek kodlama şeması son halini almasının ardından veri kodlama aşaması gerçekleştirilmiştir. Son aşamada ise yazarların çapraz kontrolü ile tutarlılık kontrolü yapılmıştır.

Bulgular

EKAP ihale arama sisteminden 2010 - 2024³ yılının ilk yarısına ait verilerden elde edilen bulgulara göre, söz konusu tarihlerde kütüphaneler ile ilgili toplam 3723 ihale yapılmıştır. Bu ihalelerin 529’u çeşitli nedenlerle iptal edilmiştir. Bu tarihler arasından kütüphaneler ile ilgili yapılan tüm ihaleler içerisinde iptal edilen ihalelerin oranı %14,20’dir.

Kurumlar, ihale yöntemiyle, “mal, hizmet, yapım ve danışmanlık” olmak üzere üç ana başlıkta alım yapmıştır. Tablo 1’de, kütüphane idarelerinin yaptığı ihalelerin türü yer almaktadır.

3 Araştırmanın kapsamında da belirtildiği üzere 2010-2024 yılının Haziran ayına kadar olan veriler kapsama dahil edilmiştir. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde “2024 yılı” olarak kullanılacaktır.

Tablo 1*İptal Edilen İhalelerin Tür Dağılımı*

İhale Konusu	n	%
Mal	160	30,24
Hizmet	65	12,28
Yapım	300	56,71
Danışmanlık	4	0,75
Toplam	529	99,98*

*Yuvarlama hatasından dolayı toplam %100'den farklıdır.

Yapılan ve iptal edilen toplam 529 ihalenin yarısından fazlasının “Yapım” kategorisinde (%56,71) olduğu görülmektedir. Kütüphanelerin yeni bina ihtiyacı ya da tadilat gereksinimlerinin ön planda olduğu anlaşılmaktadır. Yapım işlerini sırasıyla “Mal” (%30,24) alımı ve “Hizmet” (%12,28) alımı izlemektedir (Tablo 1).

Tablo 2*İptal Edilen İhalelerin İhale Usulü Dağılımı*

İhale Usulü	n	%
Açık	515	97,35
Pazarlık	8	1,51
Belli istekliler arasında	6	1,13
Toplam	529	99,99

Kütüphanelere alım işlemlerinde şeffaf ve rekabetçi ihale yöntemi olan açık ihale usulü öncelikle ve ağırlıklı olarak tercih edilmektedir (Tablo 2). İptal edilen toplam 529 ihalenin %97,35'i açık ihale usulündedir. İptal edilen ihaleler içerisinde “Pazarlık” usulüyle yapılan ihalelerin oranı (%1,51), “Belli istekliler arasında” yapılan ihale usulü ile yapılan ihalelerin iptal oranı ile yakındır (%1,13).

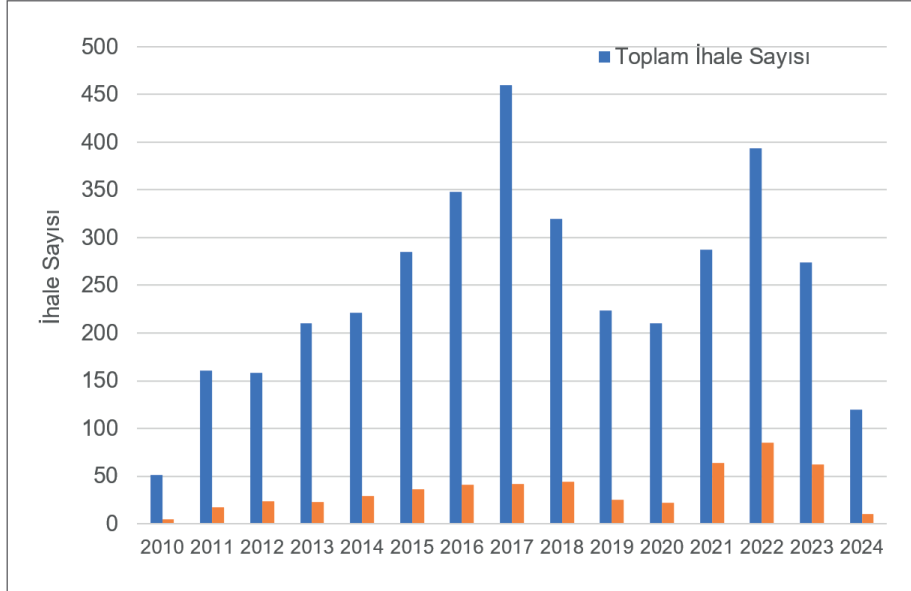
Toplam ihale sayısı ve iptal edilen ihalelerin yıllara göre dağılımı

İptal edilen ihale sayılarının yıllara göre dağılımı incelenirken, toplam ihale sayıları da dikkate alınmıştır (Şekil 2). Yıllara göre toplam ihale sayıları değerlendirildiğinde, 2010 yılının 51 ihale sayısı ile en düşük orana sahip yıl olduğu belirlenmiştir. 2011 ve 2012 yıllarında toplam ihale sayılarında belirgin bir artış (n=161 ve n=158) gözlemlenmekle birlikte, bu yıllardaki rakamların diğer yıllarla karşılaştırıldığında düşük olduğu ancak artış trendinin başladığı anlaşılmaktadır. 2013 yılından itibaren yükselişe geçen ihale sayıları, 2017 yılında 460 ihale ile tüm yıllar arasında en yüksek sayıya ulaşmıştır. 2018

yılında başlayan gerilemenin ardından, 2019 yılı ve 2020 yıllarında ihale sayısındaki düşüş gözlenmektedir. 2021-2022 yıllarında ihale sayıları yeniden artış eğilimine geçmiştir ve toplam ihale sayısı 394'e çıkmış ancak 2023 yılında tekrar gerileme olmuştur.

Şekil 2

Toplam İhale Sayısı ve İptal Edilen İhalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 2'de yer alan, toplam ihale sayısı ve iptal edilen ihale sayısının dağılımında, ihale sayısının yükseliş gösterdiği 2016 (n=41) ve 2017 (n=42) yıllarında iptal edilen ihale oranında dikkat çekici bir değişiklik olmadığı gözlenmektedir. Bu durum görece olumlu değerlendirilmekle birlikte, 2021, 2022 ve 2023 yıllarında ihale sayısındaki yükseliş yanında, son 14 yılda iptal edilen ihale oranının en yüksek olduğu yıllar 2021 (n=64), 2022 (n=85) ve 2023 (n=62)'dir.

İhalelerin iptal edilme nedenleri çeşitlilik göstermektedir. KİK'de yer aldığı üzere, ilgili komisyon ihale öncesinde ya da sonrasında ihalenin iptal yetkisine sahiptir. Araştırma kapsamında incelenen 529 ihaleye ait 532 iptal nedeni incelendiğinde %20,49'unun "İhaleye teklif veren istekli çıkmaması" nedeniyle iptal edildiği anlaşılmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3*İhale İptal Nedenleri*

İhale İptal Nedeni	n	%
İhaleye teklif veren istekli çıkmaması	109	20,49
Tekliflerin alıma ayrılan ödeneğin/yaklaşık maliyetin üzerinde olması	104	19,55
İhaleye geçerli teklif veren istekli çıkmaması	66	12,41
Diğer	49	9,21
İlan, teknik ve idari şartnamenin dışında ihale dokümanlarında eksikliğin fark edilmesi	40	7,52
İhalenin niteliğinin veya miktarının değişmesi	32	6,02
İdari/teknik şartnamenin uygun olmaması	31	5,83
Teklif veren firmanın belge eksikliği/hatası	15	2,82
İhale ilanı ile ilgili eksiklik veya hatalar	15	2,82
İhale usulünün değiştirilmesi	15	2,82
Yeterli rekabet ortamı oluşmaması	15	2,82
Mevzuat değişikliği nedeniyle	10	1,88
Yaklaşık maliyetin revize edilmesi gereği	9	1,69
Kamu ihale kanunun 39. Maddesi gereğince tüm tekliflerin reddi	5	0,94
Belli istekliler arasında ihalelerde yeterli sayıda katılımın sağlanamaması	5	0,94
Aşırı düşük teklifler	5	0,94
E-değerlendirme için ihale komisyon kararı nedeniyle	4	0,94
İhale üzerinde kalan isteklinin sözleşme imzalamaması	3	0,56
Toplam	532	100,2

İhale iptal nedenlerinde ikinci sırada “Tekliflerin alıma ayrılan ödeneğin/yaklaşık maliyetin üzerinde olması” (%19,55), ardından da üçüncü sırada “İhaleye geçerli teklif veren istekli çıkmaması” (%12,41) nedeniyle iptaller yer almaktadır. İhale iptal nedenleri tablosunda ilk üç sıralamada yer alan nedenler, tüm iptal nedenlerinin yaklaşık yarısını (%52,45) oluşturmaktadır.

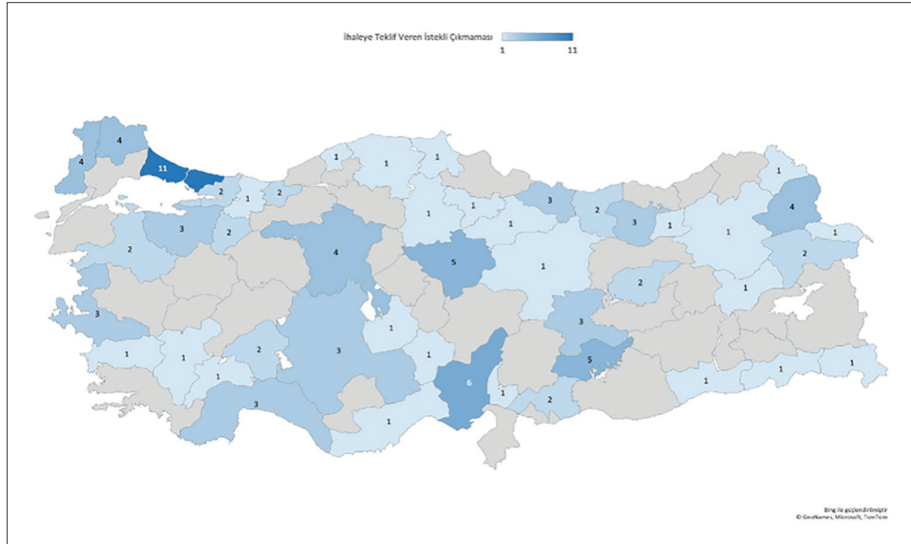
İhalelerin %7,52’sinin, “İlan, Teknik ve İdari Şartnamenin Dışında İhale Dokümanlarında Eksikliğin Fark Edilmesi” nedeniyle, %5,83’ünün “İdari/Teknik Şartnamenin Uygun Olmaması” nedeni ile iptal edilmiş olması, ihale süreçlerindeki belgelerle ilgili sorunlara ait bulgulardandır. İhale iptal nedenlerinden “İhalenin niteliğinin veya miktarının değişmesi” (%6,02) ve “Yaklaşık maliyetin revize edilmesi gereği” (%1,69) nedenleri de süreçteki ihtiyaç analizi ve bütçe planlaması ile ilgili konulardandır.

İhalelerin %2,82'sinin; "Teklif veren firmanın belge eksikliği/hatası", "İhale ilanı ile ilgili eksiklik veya hatalar", "İhale usulünün değiştirilmesi", ya da ihaleye katılan firma sayısının rekabet için yeterli olmaması nedeniyle iptal edildiği görülmektedir. En az görülen ihale iptal nedeninin ise "İhale üzerinde kalan isteklinin sözleşme imzalamaması"dır. (%0,56). Diğer kategorisinde iki ve daha az sayıda rapor edilmiş nedenlere yer verilmiştir. Bu kategoride yer alan nedenler arasında; "Geçici teminatın uygun olmaması", "Teyit alınan istekli hakkında yasaklılık", "İhale komisyon yeter sayısının toplanamaması" ya da "Neden belirtilmeden ihale yetkilisi tarafından iptal" örneklenebilir.

İhale iptallerinde ilk üç sırada yer alan nedenlerin illere göre dağılımı incelendiğinde, bazı illerin ön plana çıktığı görülmektedir. Şekil 2, 3 ve 4'te Türkiye haritası verileri ilk üç sıradaki ihale iptal nedenlerinin illere göre dağılımını göstermektedir. Haritadaki iller farklı tonlarla renklendirilmiştir ve illerin üzerinde şekil açıklamasında belirtilen ihale iptal nedeninin o ildeki sayısı verilmiştir. Koyu renk tonlarıyla gösterilen iller iptal edilen ihale sayısının yüksek olduğunu gösterirken, açık renk tonlarıyla gösterilen iller iptal edilen ihale sayısının düşük olduğunu göstermektedir.

Şekil 3

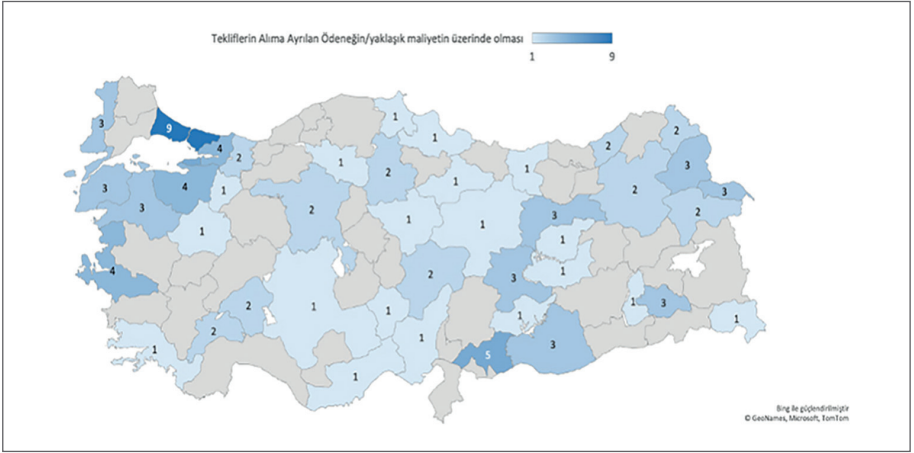
"İhaleye Teklif Veren İstekli Çıkamaması" Nedeniyle İhalenin İptal Edildiği İller

İlk sırada yer alan “İhaleye teklif veren istekli çıkmaması” nedeniyle iptal edilen ihalelerin illere göre dağılımı (Şekil 3) incelendiğinde İstanbul (n=11) başta olmak üzere, sırasıyla Mersin (n=6), Adıyaman, Edirne, Kırklareli ve Yozgat’ı (n=5), Ankara ve Kars’ın (n=4) takip ettiği görülmektedir. İhaleye teklif veren istekli çıkmaması nedeniyle iptal olan ihalelerin Türkiye’nin birçok bölgesinde belirli illerde öne çıkması bu iptal nedeninin yaygın bir şekilde görüldüğünü de ortaya koyar niteliktedir.

Şekil 4

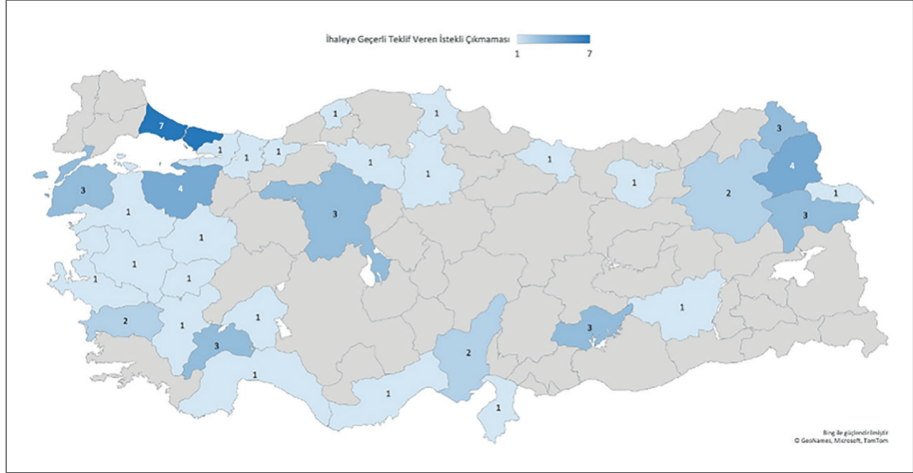
“Tekliflerin Alıma Ayrılan Ödeneğin/Yaklaşık Maliyetin Üzerinde Olması” Nedeniyle İhalenin İptal Edildiği İller

Şekil 4, “Tekliflerin alıma ayrılan ödeneğin/yaklaşık maliyetin üzerinde olması” nedeniyle iptal olan ihalelerin illere göre dağılımını göstermektedir. Bu nedenle ihalelerin iptal edildiği iller içerisinde İstanbul (n=9) ilk sıradadır. Gaziantep (n=5), Bursa (n=4), İzmir (n=4) ve Kocaeli (n=4)’nin ardından ihalenin iptal edildiği iller arasında yine Kars (n=3) dikkat çekmektedir.

Şekil 5

“İhaleye Geçerli Teklif Veren İstekli Çıkkmaması” Nedeniyle İhalenin İptal Edildiği İller

Şekil 5’te “ihaleye geçerli teklif veren istekli çıkkmaması” nedeniyle iptal olan ihalelerin illere göre dağılımı yer almaktadır. Söz konusu iller sıralamasında İstanbul (n=7) yine ilk sırada yer alırken, ilk iki ihale iptal nedeninde de dikkat çeken Bursa ve Kars (n=4)’da iptal edilen ihaleler dikkat çekicidir. Marmara Bölgesi ve Doğu Anadolu Bölgesi ve Ege Bölgesi “İhaleye geçerli teklif veren istekli çıkkmaması” nedeniyle iptal edilen ihale sayıları açısından görece öne çıkan bölgelerdir.

Tablo 4

*İptal Edilen İhalelerin Kütüphane Türüne Göre Genel Dağılımı**

Kütüphane Türü	n	%
KYGM’ye Bağlı Kütüphaneler	189	35,72
Belediye Kütüphaneleri	137	25,89
Okul Kütüphaneleri	97	18,33
Üniversite Kütüphaneleri	89	16,82
Kurum Kütüphanesi	9	1,70
Nadir ve Yazma Eserler Küt.	6	1,13
Vakıf	2	0,37
Toplam	529	99,96

KYGM’ye bağlı kütüphaneler ve Belediye kütüphaneleri “Halk kütüphanesi” türünde kütüphaneler olarak kabul edilmektedir. Araştırma kapsamında ihalelerin idarelerce yapılması nedeniyle idare isimleri ile anılmıştır.

Tablo 4, iptal edilen ihalelerin kütüphane türlerine göre genel dağılımını göstermektedir. İptal edilen toplam 529 ihalenin %35,72'si (n=189) KYGM'ye bağlı kütüphanelere aittir. İhalesi iptal edilen her dört kütüphaneden birisi (%25,89) belediye kütüphanesidir. Listede sırayı %18,33 ihale iptali oranı ile okul kütüphaneleri ve ardından üniversite kütüphaneleri (%16,82) takip etmektedir.

Tablo 5'te iptal edilen ihalelerin kütüphane türlerine göre dağılımı detaylı olarak verilmektedir. Son yıllarda belediyelerin hizmet verdiği kütüphane türleri çeşitlenmektedir. Araştırma kapsamında belediyelere ait farklı isimlendirmelere sahip kütüphaneler olduğu tespit edilmiştir. Bu kütüphanelerin bazıları literatürdeki kütüphane türleri ile örtüşürken, "Gençlik Merkezi Etüt ve Kütüphane", "Kütüphane – Kafe" ya da "Millet Bahçesi Kütüphanesi" gibi yereldeki ihtiyaçlar konusunda fikir veren diğer türler dikkat çekicidir. Belediyelere ait kütüphanelerden "Kütüphane" adıyla çıkılan ihalelerden iptal edilen ihaleler (%13,42) ilk sırada yer almaktadır. Bu sonuç olağan olarak değerlendirilebilir. İkinci sırada yer alan ve "Gençlik Merkezi/Etüt ve Kütüphane" olarak adlandırılan merkezler için yapılan ihalelerinin iptal oranı %1,89, "Bebek/Çocuk Kütüphanesi" ihale iptal oranı %1,70'tir. Belediyelerin geleneksel kütüphaneler yanında farklı kütüphane türlerinde de hizmetlerinin genişlediği anlaşılmaktadır. Nitekim "Diğer" kategorisinde "Kadın merkezi ve çocuk kütüphanesi, millet kırıathanesi ve kütüphanesi, metro istasyonu, cami kütüphane, gemi kütüphane, gezici-eğitilmiş oyuncak kütüphanesi, mahalle kütüphanesi" gibi farklı isimlerle adlandırılan kütüphanelere ait ihalelerin oranı %4,91'dir. Belediyelerin farklı kütüphane türlerindeki açılımı yanında geleneksel kütüphane hizmetleri halen öncelikli hizmetlerindendir.

Tablo 5

İptal Edilen İhalelerin Detaylı Kütüphane Türüne Göre Detaylı Dağılımı

Kütüphane Türü	n	%
Belediye Kütüphaneleri		
Kütüphane	71	13,42
Gençlik Merkezi/Etüt ve Kütüphane	10	1,89
Bebek/Çocuk Kütüphanesi	9	1,70
Millet Küt.	7	1,32
Kültür Merkezi ve Kütüphane	6	1,13
Kütüphane - Kafe	5	0,94
Millet Bahçesi Kütüphanesi	3	0,56
Diğer	26	4,91

KYGM'ye Bağlı Kütüphaneler		
İl Halk Kütüphanesi/İl Halk ve Çocuk Kütüphanesi	81	15,31
İlçe Halk Kütüphanesi/İlçe Halk ve Çocuk Kütüphanesi	70	13,23
Diğer	19	3,59
Çocuk Kütüphanesi	8	1,51
Milli Kütüphane	6	1,13
Kentsel Dönüşüm Bölgesi/Toplu Konut İdaresi	5	0,94
Okul Kütüphaneleri	97	18,33
Üniversite Kütüphaneleri	89	16,82
Kurum Kütüphanesi	9	1,70
Nadir ve Yazma Eserler Küt.	6	1,13
Vakıf	2	0,37
Toplam	529	99,93

İptal edilen ihaleler incelendiğinde yaklaşık her üç kütüphaneden birisinin KYGM'ye bağlı il/ilçe halk kütüphanesi olduğu söylenebilir. KYGM'ye bağlı kütüphanelerin dağılımları incelendiğinde, "İl Halk/Çocuk kütüphanesi (%15,31)" ve "İlçe Halk/Çocuk Kütüphanesi (%13,23)" ihalelerinin oranlarının yakın olduğu anlaşılmaktadır. Diğer kategorisinde yer alan; "Semt kütüphanesi, köy halk kütüphanesi, edebiyat müze kütüphane, millet bahçesi, müze ve kütüphane" isimleriyle örneklenebilecek kütüphanelerin ihalelerinin oranı ise %3,59'dur. Bu kütüphaneler aynı zamanda, KYGM'nin yeni kütüphane türleri ile ilgili girişimleri ile örtüşmektedir. İptal edilen ihale oranının en düşük olduğu kütüphane türü, kentsel dönüşüm bölgesi/toplu konut idaresi bölgelerindeki kütüphanelerdir (%0,94). Bu kütüphanelerin henüz yeni donatı alanında olması nedeniyle, bir kütüphane türü olarak sınıflandırılmadığı anlaşılmaktadır.

"Kurum Kütüphanesi (%1,70)", "Nadir ve Yazma Eserler Kütüphanesi (%1,13) ve "Vakıf Kütüphanesi (%0,37)" türündeki kütüphanelerin de ihale süreçlerinde iptal oranları düşük olmakla birlikte, belirli sorunlar olduğu anlaşılmaktadır.

Bakanlıklara bağlı kütüphanelerin ihaleleri, bakanlık eliyle ve ilgili idarelerce yapılabildiği gibi, il ve ilçelerde mülki idareler tarafından da yapılabilmektedir. Bu bağlamda iptal edilen ihalelerin %19,47'sinin bağlı bakanlıklar tarafından yapılmadığı anlaşılmaktadır. Mülki idareler tarafından yapılan ihalelerin ise büyük oranda (%72,81) il özel idareleri tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır (Tablo 6).

Tablo 6*İhaleye Çıkan Kurum Türü*

İhaleye Çıkan Kurum Türü	n	%
İl Özel İdaresi	75	72,81
Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı	12	11,65
Valilik	11	10,67
Kaymakamlık	5	4,85
Toplam	103	99,98

İhale konularının dağılımı

İptal edilen ihalelerin konu dağılımı ihalelerin kapsamı hakkında bilgilendiricidir. İhale konuları belirlenirken, Ortak Kamu Alımları Sözlüğü (OKAS) kodları dikkate alınmıştır. İhale hazırlık sürecinde belirlenen ve ana ve alt konu kodları ile detaylandırılabilen ihale konuları (mal, hizmet, yapım ya da danışmanlık), genel kodlar altında gruplanmıştır⁴. Kütüphaneler tarafından 32 ayrı alt konu başlığında ihaleye çıkıldığı belirlenmiştir.

Bir ihalede birden fazla OKAS kodu tanımlanarak alım yapılabilir. Otuz iki başlık altında toplam 685 ihale konusu belirlenmiştir⁵. İlk beş sırada yer alan konular tüm alımlara ait konuların yaklaşık %80'ini (%79,09) oluşturmaktadır (Tablo 7).

İhale konularının dağılımı incelendiğinde, ilk iki sırada fiziksel mekân/bina ile ilgili ihalelerin yer aldığı görülmektedir. Buna göre ilk sırada "İnşaat işleri (%26,27)", ikinci sırada ise "B1 ve B11 grubu dışındaki bina işleri" (%22,91) yer almaktadır⁶. Yapım işleri oldukça çeşitli başlıklar içermektedir. İhalelerde tanımlanan OKAS kodlarında inşaat işlerine; bina tadilat işleri, elektrik tesisat işleri, mekanik tesisatlar, duvar karosu kaplama gibi örnekler verebilir. Bina işlerini, sırasıyla iç mekâna dair malzemeler "Mobilya (ofis mobilyaları dahil), mefruşat, ev aletleri (aydınlatma hariç) ve temizlik ürünleri" (%15,32) ve "Mobilya ve yazılım paketleri hariç, ofis ve bilgi işlem makineleri, ekipman ve malzemeleri (%8,61) izlemektedir. Kütüphanelerin ana hizmet malzemelerinden olan basılı malzeme alımının beşinci sırada (%5,98) yer bulmuş olması dikkat çekici bir sonuçtur. İlk beş ihale konusu, tüm ihale konularının %79,09'unu oluşturmaktadır.

4 EKAP veri tabanından elde edilen verilerde 18 ihalede OKAS kodları belirtilmemiştir.

5 Bir ihalede birden fazla konu bulunabilmektedir.

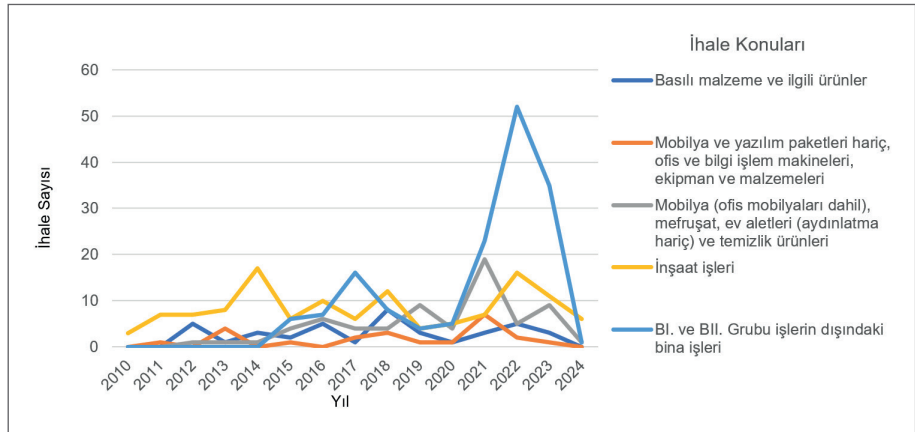
6 B Grubu, Yapım İşlerinde Benzer İş Grupları Tebliği'nde "Üstyapı (Bina) İşleri" başlığı altında yer almaktadır. Bu gruplar dışında kalan bina işleri OKAS kodlamalarında B1 ve B11 grubu dışındaki bina işleri olarak tanımlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için Resmi Gazete Sayı: 27961 yer alan *Yapım İşlerinde Benzer İş Grupları Tebliği*, Ek 1 listesine bakılması önerilir.

Tablo 7*İhale Konuları Dağılımı*

İhale Konuları	n	%
İnşaat işleri	180	26,27
Bl. ve Bll. Grubu işlerin dışındaki bina işleri	157	22,91
Mobilya (ofis mobilyaları dahil), mefruşat, ev aletleri (aydınlatma hariç) ve temizlik ürünleri	105	15,32
Mobilya ve yazılım paketleri hariç, ofis ve bilgi işlem makineleri, ekipman ve malzemeleri	59	8,61
Basılı malzeme ve ilgili ürünler	41	5,98
Diğer	143	20,87
Toplam	685	99,96

İptal edilen ihalelerin konularının yıllara göre dağılımı

İhalelerin konularının yıllara göre dağılımında, ilk beş sırada yer alan konular değerlendirilmiştir. Dikkat çeken hususlardan birisi, "Bl ve Bll grubu dışındaki bina işleri"ne dair ihalelerdir. İptal edilen ihale sayısının 2017 yılından sonra düşüş gösterdiği, 2021 yılında yeniden artışa geçtiği, en yüksek sayıya 2022 (n=52) yılında ulaştığı görülmektedir.

Şekil 6*İhalelerin Konularının Yıllara Göre Dağılımı*

Tüm ihale sayılarının yıllar içindeki dağılımının (Şekil 6), “B1 ve BII grubu dışındaki bina işleri”nde iptal edilen ihalelerdeki dağılımla uyumlu olduğu gözlenmektedir. “İnşaat işleri” konusunda yapılan ihalelerin sırasıyla 2014 (n=17), 2022 (n=16) ve 2018 (n=12) yıllarında en yüksek sayılara ulaştığı görülmektedir.

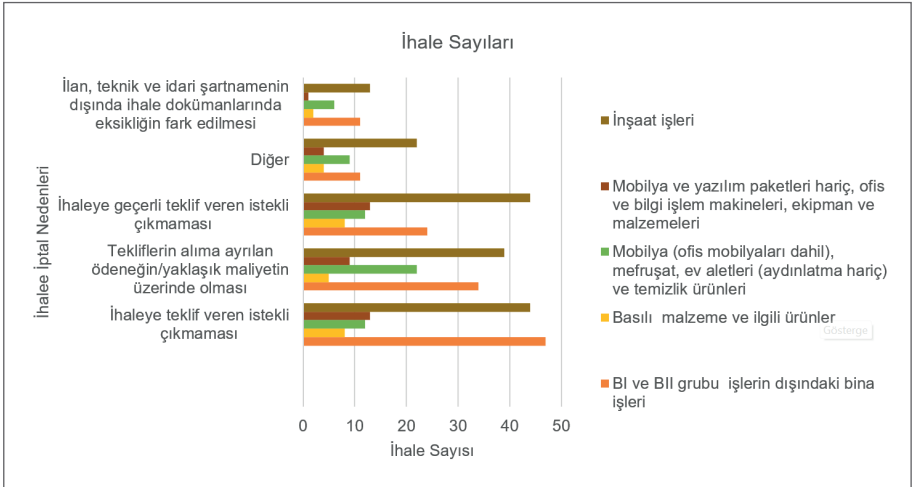
“Mobilya (ofis mobilyaları dâhil), mefruşat, ev aletleri (aydınlatma hariç) ve temizlik ürünleri” konusunda iptaller incelendiğinde, en yüksek sayıda ihale iptalinin 2021 (n=19) yılında meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu konudaki ikinci yüksek oran ise 2019’a (n=9) aittir. “Mobilya ve yazılım paketleri hariç, ofis ve bilgi işlem makineleri, ekipman ve malzemeleri” konusundaki iptal edilen ihalelerin de yine 2021 (n=7) yılında en yüksek sayıya ulaştığı anlaşılmaktadır.

İhale iptal nedenlerinin en çok görülen beş ihale konusuna göre dağılımı

İptal edilen ihalelerin konu dağılımlarının belirlenmesi amacıyla Şekil 7’de ihalelerin iptal edilme nedenlerinin en çok görülen ilk beş ihale konusuna göre dağılımı incelenmiştir.

Şekil 7

İhale İptal Nedenlerinin En Çok Görülen 5 İhale Konusuna Göre Dağılımı

“İhaleye teklif veren istekli çıkarmaması” nedeniyle iptal edilen ihaleler konu bağlamında incelendiğinde en yüksek oranda ilk sırada “B1 ve BII grubu işlerin dışındaki bina işleri” (n=47, %8,51) ve yakın bir oranla ikinci sırada “İnşaat işleri” (n=44, %7,9) konularında iptallerin meydana geldiği dikkati çekmektedir. “Tekliflerin alıma ayrılan ödeneğin/yaklaşık maliyetin üzerinde olması” nedeniyle yaşanan ihale iptallerinde ise “İnşaat

işleri (n=39, %7)" ilk sırada, "B1 ve B11 grubu dışındaki bina işleri" (n=34, %6,1)" ikinci sırada olmak üzere yine birbirini takip etmektedir. "Mobilya (ofis mobilyaları dahil) mefruşat, ev aletleri (aydınlatma hariç) ve temizlik ürünleri"ne dair ihalelerin (Şekil 7). "İhaleye geçerli teklif veren istekli çıkmaması" nedeniyle iptal edilen ihalelerin de ilk sırada "inşaat işleri" (n=44, % 24,4), ikinci sırada "B1 ve B11 grubu işlerin dışındaki bina işleri" (n=24, % 15,9) en yüksek orandadır. "Mobilya (ofis mobilyaları dahil) mefruşat, ev aletleri (aydınlatma hariç) ve temizlik ürünleri"nin temininde "İhaleye teklif veren istekli çıkmaması" ve "İhaleye geçerli teklif veren istekli çıkmaması" nedeniyle iptal edilen ihaleler içerisindeki oranı (n=13) %21,6 aynıdır.

Diğer nedenlerle ve "İlan, teknik ve idari şartnamenin dışında ihale dokümanlarında eksikliğin fark edilmesi nedeniyle" iptal edilen ihalelerde de "İnşaat işleri" (n=22, %3,9)"ni, "B1 ve B11 grubu işlerin dışındaki bina işleri n=13, %2,3)" takip etmektedir. "İhaleye geçerli teklif veren istekli çıkmaması" nedeniyle iptal edilen ihalelerde "B1 ve B11 grubu işlerin dışındaki bina işleri (n=24, %4,3)" konusu en çok görülen konudur. "İnşaat işleri (n=15, %2,7)" ikinci sırada yer almaktadır.

İlk beş ihale iptal nedeninin kütüphane türlerine göre dağılımı

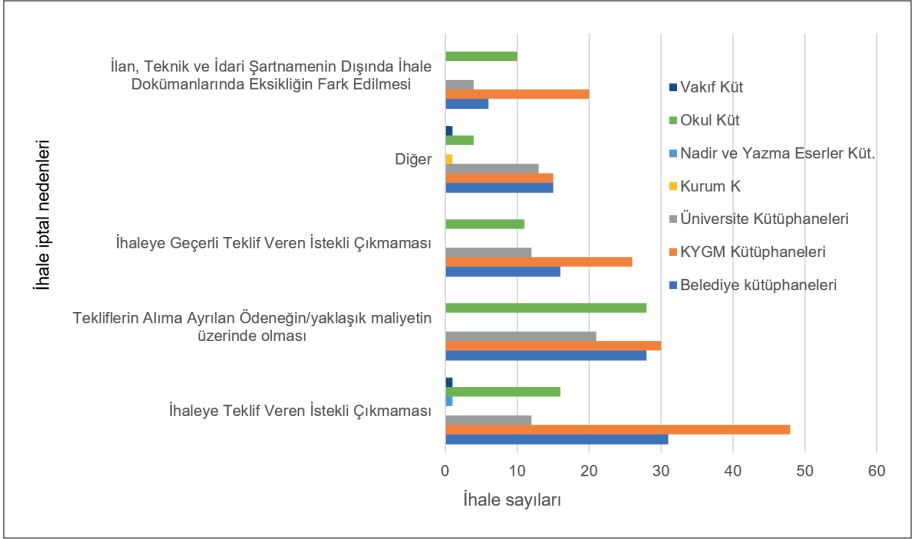
İhale iptal nedenlerinin kütüphane türlerine göre dağılımında farklılık olup olmadığı incelendiğinde, en sık görülen beş ihale iptal nedenine göre iptal edilen ihaleler arasında; KYGM kütüphanelerine ait (n=139), belediye kütüphanelerine ait (n=90), okul kütüphanelerine ait (n=69), üniversite kütüphanelerine ait (n=62) ihale bulunmaktadır. "İhaleye teklif veren çıkmaması" nedeniyle yaşanan ihale iptallerinde sırasıyla KYGM kütüphanelerinin (n=48, %44) ve belediye kütüphanelerinin (n=31, %28,4) ön plana çıktığı görülmektedir (Şekil 8). Üniversite kütüphaneleri (n=12, %11) üçüncü sırada yer almaktadır. "Tekliflerin alıma ayrılan ödeneğin/yaklaşık maliyetin üzerinde olması" nedeniyle ihalelerin iptal edildiği kütüphanelerin oranlarında KYGM'ye bağlı kütüphaneler yine ilk sırada yer almakla birlikte (n=30, %28,8), Okul kütüphanelerinde yaşanan ihale iptallerinin başlıca nedenin (n=28, 26,9) bu olduğu anlaşılmaktadır. Belediye kütüphaneleri (n=28, %26,9) ve Üniversite kütüphanelerinin de (n=21, %33,8) oranları dikkat çekicidir. Her dört kütüphane türünün satın alma süreçlerinin Tekliflerin alıma ayrılan ödeneğin/yaklaşık maliyetin üzerinde olması" ile ilgili sorunlardan etkilendiği açıktır.

"İhaleye geçerli teklif veren çıkmaması" nedeniyle iptal edilen ihalelerin de dört kütüphane türünde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Sırasıyla KYGM'ye bağlı kütüphaneler (n=26, %39,9), Belediye kütüphaneleri (n=16, %24,2), Üniversite kütüphaneleri (n=12, %18,8), Okul kütüphanelerinde (n=11, %16,6) bu nedenle iptal edilen ihaleler gözlenmektedir.

“İlan, teknik ve idari şartnamenin dışında ihale dokümanlarında eksikliğin fark edilmesi” nedeniyle iptal olan ihalelerdeki kurum türlerinin dağılımına bakıldığında, KYGM kütüphaneleri (n=20, %50) diğer kütüphane türlerine kıyasla ilk sırada yer almakta, onu Okul kütüphaneleri (n=10, %25) takip etmektedir. Az sayıda ihale gerçekleştiren Vakıf kütüphaneleri (n=1, %2,5) ve Nadir ve yazma eser kütüphanelerinin (n=1, %2,5) ihaleye teklif veren istekli çıkmaması nedeniyle ihalelerin sonuca kavuşmadığı görülmektedir.

Şekil 8

İlk 5 İhale İptal Nedeninin Kütüphane Türlerine Göre Dağılımı

En çok görülen ilk 10 ihale konusunun kütüphane türlerine göre dağılımı

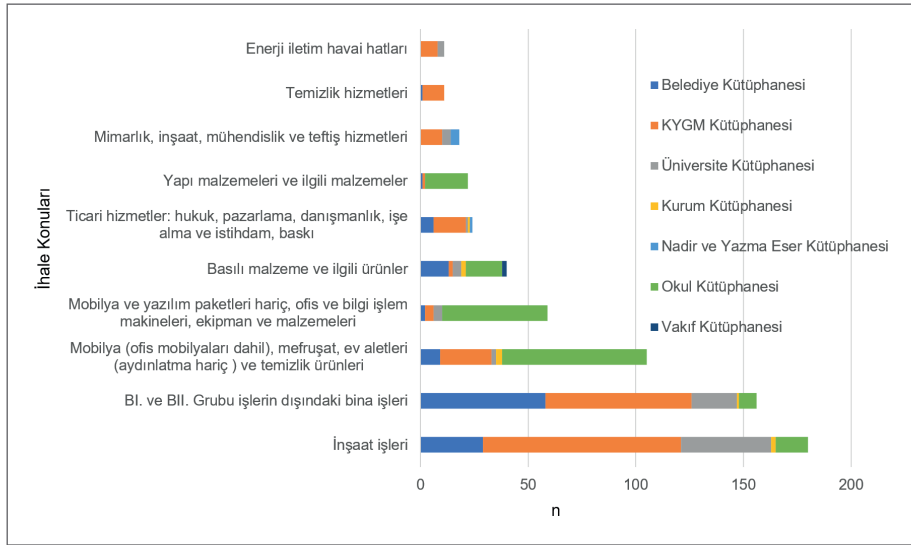
İhalelerin konusunun kütüphane türlerine göre değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla, ihale konu başlıklarında ilk 10'da yer alan konunun kütüphane türlerine göre dağılımı incelenmiştir (Şekil 9). Böylece hem kütüphane türlerine göre ihale konularının dağılımının ortaya konulması hem de kütüphanelerin ihalelerin iptali nedeniyle teminde sorun yaşadığı konular hakkında genel bir tablonun ortaya konulması amaçlanmaktadır. “İnşaat işleri” kategorisinde iptal olan ihaleler arasında KYGM kütüphaneleri (%51,1, n=92) öne çıkmaktadır. KYGM’nin son yıllarda nitelik ve nicelik olarak halk kütüphanelerini iyileştirme hamlesi ve hizmet türlerinin (edebiyat-müze, bebek ve çocuk, gar, havalimanı, AVM vb.) yelpazesinin genişlemesinin “İnşaat işleri”ne dair gereksinimi artırmış olması bu durumu açıklayabilir. Bu konuda üniversite

kütüphanelerinde de (%23,3, n=42) de bina ile ilgili konuların iptal edilen ihaleler bağlamında ön plana çıktığı söylenebilir.

“B1 ve B11 Grubu işlerin dışındaki bina işleri” kategorisindeki iptal olan ihalelerde KYGM kütüphaneleri (%43,3, n=68) ilk sırada yer alırken, belediye kütüphaneleri (%36,94, n=58) ikinci sırada yer almaktadır. Belediye kütüphanelerinin türlerindeki yelpazenin genişlemesinin “B1 ve B11 grubu dışındaki bina işleri”ndeki iş hacmini artırdığı düşünülmektedir.

Şekil 9

İlk 10 İhale Konusunun Kütüphane Türüne Göre Dağılımı

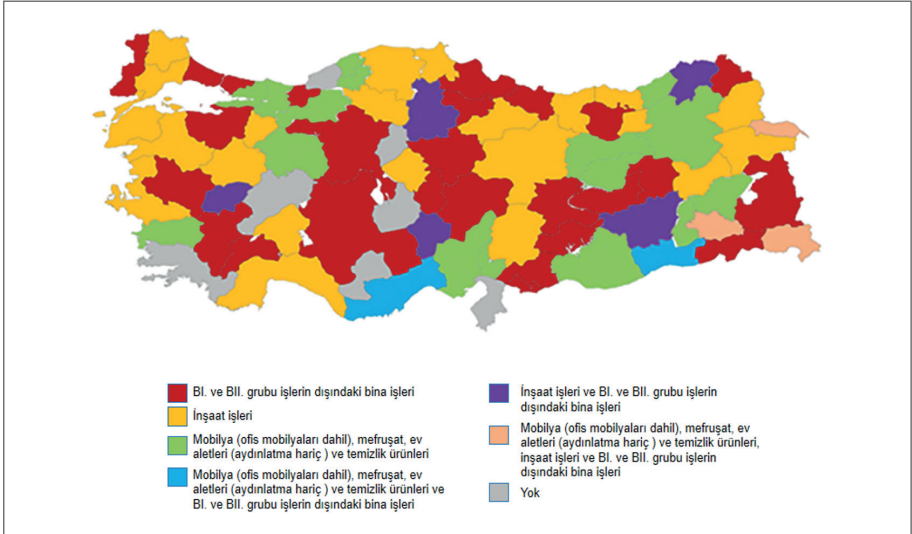
Okul kütüphanelerinin, “Mobilya (ofis mobilyaları dâhil), mefruşat, ev aletleri (aydınlatma hariç) ve temizlik ürünleri” konusunda ilk sırada (%63,8, n=67) yer alması konuya ilişkin gereksinimi ortaya koyması açısından da çarpıcıdır. Ayrıca “Mobilya ve yazılım paketleri hariç, ofis ve bilgi işlem makineleri, ekipman ve malzemeleri (%83,9, n=49)” ile basılı malzeme ve ilgili ürünler (%41,1, n=17)” kategorisinde yaşanan ihale iptallerinde Okul kütüphaneleri dikkat çekmektedir. “Ticari hizmetler: hukuk, pazarlama, danışmanlık, işe alma ve istihdam, baskı (%62,5, n=15)”, “Mimarlık, inşaat, mühendislik ve teftiş hizmetleri” kategorisinde de ihale iptalinin en sık karşılaşıldığı kütüphanelerin KYGM bağlı kütüphaneler olduğu görülmektedir. Bulgularda “Yapı malzemeleri ve ilgili malzemeler” ile ilgili ihale iptallerinde okul kütüphanelerinin oranı (%90,1, n=20) dikkat çekicidir.

İptal edilen ihalelerde en çok görülen beş ihale konusunun illere göre dağılımı

Şekil 10'da İptal edilen ihalelerin konularının illerdeki sıklıkları görülmektedir. İptal edilen ihale konuları ilden ile ve bölgeden bölgeye kısmen değişkenlik göstermektedir. “B1.ve B11. Grubu işleri dışındaki bina işleri” konusunda iptal edilen ihalelerde öne çıkan iller arasında sırasıyla İstanbul (n=15), Ankara (n=10), Burdur (n=8), Edirne (n=7), Adıyaman (n=7), Van (n=6) gelmektedir. “İnşaat işleri” konusunda iptal edilen ihaleler ele alındığında ise, Isparta (n=14) ilk sırada yer almaktadır. Bu konuda yaşanan ihale iptallerinde yüksek orana sahip diğer iller arasında ise Giresun (n=12), Bilecik (n=9), Ağrı (n=8), İzmir (n=8) Antalya (n=7), Çanakkale (n=7) bulunmaktadır. Çorum, Diyarbakır, Artvin, Niğde ve Uşak illerindeki iptal edilen ihalelerde “İnşaat işleri” ve “B1 ve B11 grubu işlerin dışındaki bina işleri” konuları ön plana çıkmakla birlikte, iptal edilen ihale sayıları çok düşük olduğu için, veriler doğru bir değerlendirilme yapılabilmesini sağlama yönünde anlamlı değildir. Hakkâri, Iğdır ve Siirt için de düşük iptal oranından dolayı benzer durum söz konusudur.

Şekil 10

En Çok Görülen Beş İhale Konusunun İllere Göre Dağılımı⁹

Haritada kırmızı ile gösterilen illerde en çok B1. Ve B11. grubu işlerin dışındaki bina işleri konusunda, sarı ile gösterilen illerde en çok inşaat işleri konusunda ihale iptalleri meydana gelmiştir. Yeşil ile işaretlenmiş illerde iptal olan ihaleler en çok mobilya (ofis mobilyaları dahil), mefruşat, ev aletleri ve temizlik ürünleri konusuna yoğunlaşmıştır. Mavi ile renklendirilmiş illerde de ise eşit oranlarda olmak üzere hem mobilya (ofis mobilyaları dahil), mefruşat, ev aletleri (aydınlatma hariç) ve temizlik ürünleri hem de B1. Ve B11 grubu işlerin dışındaki bina işleri ön plana çıkmıştır. Mor ile işaretlenmiş illerde için de benzer durum söz konusudur. Bu illerde de ihale iptalleri eşit oranlarda olmak üzere inşaat işleri ile B1. Ve B11. Grubu işlerin dışındaki bina işleri konularında gerçekleştirmiştir. Yavruağzı rengiyle işaretli illerde de meydana gelen ihale iptallerinde eşit oranlarla üç konu ön plana çıkmıştır. Gri ile renklendirilmiş illerde ihale iptali gerçekleşmemiştir.

İç Anadolu Bölgesinde ihale iptallerinin çok Ankara (n=10), Kayseri (n=4), Yozgat (n=4), Konya (n=3) illerinde olmak üzere “BI ve BII grubu işlerin dışındaki bina işleri” konusunda yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. Ege Bölgesinde ise “İnşaat işleri” konusunda yüksek iptal oranıyla İzmir (n=8) ve Kütahya (n=5) ön plana çıkarken, “BI ve BII grubu işlerin dışındaki bina işleri” konusunda Denizli (n=3) ilk sıralarda yer almaktadır. Marmara Bölgesinde en çok Çanakkale (n=7), Bilecik (n=9), Balıkesir (n=5), Kırklareli (n=4), illerinde, Karadeniz Bölgesinde ise - Giresun (n=12), Kastamonu (n=4), Sinop (n=4), Tokat (n=4) illerinde iptallerin “İnşaat işleri” konusunda yoğunlaştığı bulgusuna ulaşılmıştır. Doğu Anadolu Bölgesi’nde “BI ve BII grubu işleri dışındaki bina işlerinde Ardahan (n=6), Van (n=6), Malatya (n=4) öne çıkarken, Iğdır ve Hakkâri illerinde mobilya, mefruşat, ev aletleri ve temizlik ürünleri yanında inşaat işleri ve BI ve BII grubu işlerin dışındaki bina işleri ön plana çıkmıştır.

Akdeniz bölgesinde de Osmaniye ve Adana’da mobilya mefruşat, ev aletleri ve temizlik ürünleri konusunda ihale iptallerinin daha çok yaşandığı tespit edilirken, Mersin’de mobilya, mefruşat, ev aletleri ve temizlik ürünleri konusuna (n=7) ek olarak eşit oranda BI ve BII grubu işlerin dışındaki bina işleri (n=6) konusunda da ihale iptalinin öne çıktığı bulunmuştur. Kahramanmaraş, Isparta ve Antalya’da da inşaat işleri ön plana çıkmıştır.

Tartışma

İptal edilen ihalelere genel bir bakış veren bulgulara göre, iptal edilen ihale oranları yıllara göre farklılık göstermekle birlikte araştırmanın kapsamı olan 2010-2024 yılları arasında kütüphanelerle ilgili yapılmış her yedi ihaleden birisi iptal edilmiş ve ihalelerin yarısından fazlasını “Yapım” ihaleleri oluşturmaktadır. İkinci sırada “Mal” alımına yönelik ihaleler yer almaktadır. “Hizmet” alımı iptal edilen ihaleler içerisinde en düşük orana sahiptir. KİK (2002)’de Temel İlkeler başlığı altında belirtildiği üzere “Açık ihale” usulü ve “Belli istekliler arasında” ihale usulü temel usullerdir. Toplam ihale sayısının en yüksek olduğu yıllar sırasıyla 2016, 2017, 2018 ve 2022’dir. İptal edilen ihale oranının en yüksek olduğu yıllar ise 2021, 2022 ve 2023’tür. Bu görünüm, toplam ihale sayılarıyla ihale iptal oranları arasında ilişkili olmayabileceğini, ihale iptal nedenlerinin ihale sayılarından bağımsız olabileceğini düşündürmektedir. 2021, 2022 ve 2023 yıllarındaki iptal edilen ihale oranlarındaki artışın nedeni ile ilgili ilk olarak Covid-19 pandemisi dönemindeki planlama değişikliklerinin ve ardından gelen ekonomik dalgalanmanın etkili olabileceği ihtimalini akla getirmektedir. Nitekim, 2021 yılında Türk lirasındaki değer kaybı, yükselen emtia fiyatları ve artan enflasyon enflasyonun artışı, döviz kurlarındaki değişimler, enflasyonun artış hızı ile TEFE ve TÜFE enflasyonunun son 20 yıldaki en yüksek seviyeye taşıdığı bilinmektedir (Worldbank, 2022, s. 6).

İptal edilen ihalelerin kütüphane türüne göre dağılımında KYGM’ye bağlı kütüphanelerin ilk sırada, Belediye kütüphanelerinin ikinci sırada yer alması olağan

karşılanabilir. KYGM'ye bağlı kütüphaneler sayı olarak Türkiye'de geniş bir coğrafyaya dağılmakla birlikte son yıllarda yeni binalar yanında yeniden yapılandırılan bina sayısının arttığı, kütüphanelerin modernleştirilmesine yönelik çalışmaların devam ettiği, belediye kütüphanelerinin de sayısının arttığı bilinmektedir. Her iki grupta da kütüphanelerin sayısındaki ve çeşitliliğindeki artış ve yapılan girişimlerin iptal edilen ihale sayılarına yansımış olduğu söylenebilir. Nitekim kütüphane-kafe, bebek/çocuk kütüphanesi, kentsel dönüşüm bölgesi, millet bahçesi gibi son yıllarda dile getirilen edilmeye başlayan kütüphane türlerinin ihtiyaçlarına yönelik ihaleler yapılması, bunların bir kısmının da çeşitli nedenlerle iptal edilmiş olması olağandır. Araştırma sonuçları, okul kütüphanelerinde zenginleştirilmiş kütüphane projesi ihalelerinde yaşanan sorunların, iptal edilen ihale oranlarına yansıdığını düşündürmektedir. Nitekim Okul kütüphanelerinin iptal edilen ihale konularının diğer kütüphane türlerinden ayrırmakta, ağırlıklı olarak; "Mobilya (ofis mobilyaları dahil), mefruşat, ev aletleri (aydınlatma hariç) ve temizlik ürünleri" alımında yoğunlaştığı gözlenmektedir. Okul kütüphanelerinin modernizasyonunu sağlamak için son yıllarda özellikle zenginleştirilmiş kütüphanelerin kurulmasını amaçlayan projelerin okul kütüphanelerine yönelik ihale edilen kütüphane sayısını artırmış olması doğal karşılanabilir.

İhalelerin yaklaşık %40'nın "İhaleye teklif veren istekli çıkmaması" ve "Tekliflerin alıma ayrılan ödeneğin/yaklaşık maliyetin üzerinde olması" nedeniyle iptal edildiği görülmektedir. En sık karşılaşılan bu iki neden birlikte değerlendirildiğinde, maliyetler nedeniyle firmaların ihaleye teklif vermeyi tercih etmemiş olabileceğini, firmaların teklif verdiği ihalelerde ise ihale sürecinde hesaplanan yaklaşık maliyetin piyasa koşullarının altında kalmış olabileceği şeklinde yorumlanabilir. 2021 yılında başlayan ekonomik dalgalanmanın etkisi 2024 yılında kamu kurum ve kuruluşlarında tasarruf tedbirlerinin uygulanmasına yönelik düzenlemeye yansımıştır (Tasarruf Tedbirleriyle İlgili 2024/7 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, 2024). TÜİK (2023) istatistiklerine göre 2021 yılı sonunda yükselişe geçen bina inşaat maliyet endeksi, 2022 yılı içerisinde yükselen bir grafik sergilemektedir. İptal edilen ihalelerin ilk sıralarında bina ve inşaat işlerinin yer aldığı ve 2021-2023 yılları ihale iptallerinin en sık görüldüğü yıllar olduğu da dikkate alındığında piyasa koşullarının etkisi dikkat çekicidir. Nitekim bulgular ışığında 2022 yılında yapılan tüm ihalelerin 1/3'ünün iptal edildiği belirlenmiştir. Kütüphane bütçelerinde yapılan kesintiler yanında piyasa koşullarındaki değişim de dikkate alındığında, ekonomik dalgalanmalar ve kurdaki değişimlerin ve tasarruf tedbirlerinin, kütüphane bütçeleri üzerindeki kısıtlayıcı etkisinin ihale sonuçlarına iptal olarak yansımış olabileceği değerlendirilebilir. Yaklaşık maliyet hesaplamalarındaki sorunların piyasa koşullarındaki değişim yanında yanlış hesaplamalardan da kaynaklanabileceği dikkate alınmalıdır. Kumru ve Kumru (2010, s. 179)'nın, çalışmasında satın almalarla ilgili yaşanan sorunlar içerisinde 21 maddeden oluşan hata listesinde "Yaklaşık maliyetin yanlış hazırlanması" hatası, risk öncelik sıralamasında altıncı sırada yer almaktadır. İdari ve teknik şartnamedeki hatalar, ilandaki eksik ve hatalar ile ihale dokümanlarında görülen hatalar da ihale iptal nedenleri arasındadır. Gerek yaklaşık

maliyet hesaplamaları gerekse şartnamelerin hazırlıklarıyla ilgili sorunlar, literatürde araştırmacıların da belirttiği üzere kütüphanecilerin ve kütüphane yöneticilerinin ihale süreçleri ile ilgili bilgi ve beceri eksikliklerinin önemine işaret eden bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. İhalelerde yüklenicinin sözleşmeye imza atmaması nedeninin en az rastlanan iptal nedeni olması dikkat çekicidir.

“İhaleye geçerli teklif veren istekli çıkmaması” nedeniyle meydana gelen ihale iptallerinde komisyon kararına dayanan farklı nedenler olabilir. Elde edilen veriler ve bulgular bu nedenlerin açıklanmasına imkân vermemektedir. Dikkat çeken bir bulgu, “İhale üzerinde kalan isteklinin sözleşme imzalamaması” nedeniyle ihalenin iptal edilmesinin en az oranda görülen neden olmasıdır. İhale sürecinin sorunsuz gerçekleştirilmesi halinde firmadan kaynaklı ihale iptal ihtimalinin düşük olabileceği olarak yorumlanabilir.

İhalelerin iptal edilme nedenlerinde ilk üç sırada yer alan nedenlerin illere göre dağılımı incelendiğinde İstanbul’un her üç nedenle iptal edilen ihale sayılarında ilk sırada yer alması dikkat çekicidir. İhale iptal nedenlerinin başında yer alan “İhaleye teklif veren çıkmaması” nedeniyle iptal edilen ihaleler İstanbul, Mersin, Yozgat ve Adıyaman’da yoğunlaşmakla birlikte Türkiye genelinde yaygın bir iptal nedeni olduğu söylenebilir. “Tekliflerin alıma ayrılan ödeneğin/yaklaşık maliyetin üzerinde olması” nedeniyle iptal edilen ihalelerde Gaziantep, Bursa, İzmir ve Kocaeli; “İhaleye geçerli teklif veren istekli çıkmaması” nedeniyle ise Kars ve Bursa kütüphaneleri ilk sıralarda yer bulmaktadır. Bulgular ışığında sırasıyla İstanbul, Bursa, Kars, Ankara ve Mersin iptal edilen ihale sayıları açısından ilk sıralarda yer almaktadır.

KYGM kütüphaneleri ve belediye kütüphanelerinin en sık karşılaşılan ilk dört sıradaki ihale iptal nedeninde ön plana çıkması, kütüphane sayısı ve iptal edilen ihale oranlarında da ilk sırada yer alması ile ilişkili değerlendirilebilir. İhale iptal nedenlerinin oranları incelendiğinde “İhaleye teklif veren çıkmaması”, “Tekliflerin alım ayrıla ödeneğin/yaklaşık maliyetin üzerinde olması” ve “İhaleye geçerli teklif veren çıkmaması” ve “İlan ve teknik şartnamenin dışında ihale dokümanlarında eksikliğin fark edilmesi” şeklinde sıralanmaktadır. KYGM’nin çok sayıda kütüphanenin değişen ihtiyaçlarını karşılayanın yanında gar kütüphanesi, AVM kütüphanesi gibi yenilikçi kütüphaneleri hayata geçirdiği bilinmektedir. Yelpazesindeki kurumların genişleyen fiziksel, teknolojik, teknik ve mekânsal gereksinimlerine yanıt verebilmek için diğer kurumlardan daha fazla sayıda ihale yapılmış olması, yapılan ihalelerin farklı nedenlerle iptal edilmiş olması olasıdır.

Okul kütüphaneleri ve üniversite kütüphaneleri “Tekliflerin alıma ayrılan ödeneğin/yaklaşık maliyetin üzerinde olması” nedeniyle iptal edilen ihalelerde ilk sırada yer almaktadır. Piyasa koşullarındaki sorunlar yanında bütçe kısıtlamalarının etkisinin bu iki kütüphane türünde etkili olduğunu düşündürmektedir. “İlan, teknik ve teknik

şartnamenin dışında ihale dokümanında eksikliğin fark edilmesi” nedeniyle iptal edilen ihalelerde öncelikle KYGM’ye bağlı kütüphanelerin, ikinci sırada ise okul kütüphanelerinin yer aldığı gözlenmektedir. Belediye kütüphanelerinde bu nedenle yaşanan ihale iptal oranlarının düşük olması, Belediyelerdeki satın alma süreçlerinin sadece belediye tarafından yapılıyor olmasından kaynaklanıyor olabileceğini ve komisyon üyelerinin ihale dokümanları ile ilgili deneyimli ve bilgili olabileceğini düşündürmektedir. Bakanlıklara bağlı idarelerin ihalelerinin gerçekleştirilmesinde il ve ilçelerde mülki idarelerin de etkin olduğu görülmektedir. Kurum kütüphanesi, vakıf kütüphanesi ve nadir ve yazma eser kütüphanelerinin yaygın görülen kütüphaneler olmaması nedeniyle yapılan ihalelerin sayısının dolayısıyla iptal edilen ihalelerin oranının düşük olması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

İptal edilen ihalelerin konu dağılımında ilk sırada “İnşaat işleri”, ikinci sırada yine inşaat ile ilgili üstyapı işleri olan “B1 ve B11 Grubu işleri dışındaki bina işleri” yer almaktadır. İhalelerde “İnşaat işleri”ne ait konuların en yüksek oranda KYGM’ye bağlı kütüphanelerin görüldüğü, ikinci sırada Üniversite kütüphanelerinin ihalelerinin yer aldığı anlaşılmaktadır. KYGM’nin son yıllardaki girişimleri kütüphanelerdeki bina yapım ve donatım işlerinin etkisi yapı ve yapı unsurları ile ilgili ihalelerin konusuna dolayısıyla iptal edilen ihalelere yansıdığı anlaşılmaktadır. Sonuçlarda dikkat çeken bir konu, basılı malzeme alımıyla ilgili ihalelerin iptal oranının alt sıralarda yer almasıdır. Bu durum, kütüphanecilerin, yapı ve diğer malzemelerin ihale süreçlerine kıyasla basılı malzemelerin satın alma süreçlerinde deneyim sahibi olduğunu düşündürmektedir.

“B1 B11 grubu işleri dışındaki bina işleri”ne ait ihalelerin en yüksek oranda belediye kütüphanelerinin iptal edilen ihaleleri, ikinci sırada KYGM ve onu takiben üniversite kütüphaneleri gelmektedir. İhale konularının en çok görülen beş konu başlığının illerdeki dağılımı incelendiğinde bazı illerde inşaat ve yapı ile ilgili ihale iptallerini öne çıktığı söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Değişen ve dönüşen bilgi çağında, bir organizasyon olarak kütüphane yönetimlerinin de hayatta kalabilmek için riskleri görebilmesi, değişimi fark edip önlem alması, işlevselliğini devam ettirmesi, ihtiyaçları belirleyerek karşılanmasını sağlamak üzere harekete geçmesi gerekmektedir. Kullanıcılara etkin ve sürdürülebilir bir şekilde kamu hizmeti sunulabilmesi için de kütüphanelerin gereksinimlerinin iyi bir şekilde saptanması ve bu gereksinimleri karşılayacak şekilde kamu harcamasının planlanması gerekmektedir. Çalışmanın amacı; kütüphanelerin ihtiyaçlarının sağlanmasında temel yöntem olan ihaleler içerisinde iptal edilmiş olan ihalelerin profilini çıkartmak, ihale iptal nedenleri ve ilgili unsurları, ihale süreçlerinde yaşanan sorunları ortaya koymak ve ihale süreçlerinin iyileştirilmesi konusunda kütüphane yöneticilerine, uygulayıcılara ve düzenleyicilere öneriler sunmaktır. Bu çalışmanın Türkiye’deki kütüphanelerin,

satın alma ve ihale süreçlerindeki sorunları, ortaya koymak açısından literatürdeki boşluğu dolduracağı, sonuçlarının kütüphane yöneticilerine ve ihale yetkililerine yol göstermenin yanında, farklı kurumlar özelinde benzer çalışmalar gerçekleştirmesi yönünde öncü olabilecek bir potansiyele sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Bu doğrultuda 2010 - Haziran 2024 tarihleri arasından kütüphane ihtiyaçlarının temini için yapılan ve iptal edilen ihale verileri EKAP veri tabanından elde edilerek, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen bulgular, 2010-2024 yılları arasındaki iptal edilen ihalelerde, kütüphanelerin rekabetçi, verimli ve şeffaf bir süreç izlediğinin görülmesi sevindiricidir. İptal edilen ihalelerde yapım işleri ve mal alımlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu dağılımının iptal edilen ihaleler bağlamında bir sonuç olup olmadığının belirlenmesi için, tüm ihalelerin türlerinin incelendiği ileri araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

KYGM'ye bağlı kütüphanelerde, belediye kütüphanelerinde ve üniversite kütüphanelerinde iptal edilen ihalelerin kütüphane yapılarına ilişkin konuları olduğu dikkat çekmektedir. İptal edilmiş ihaleler olmakla birlikte, yapılara yönelik KYGM'nin kütüphane binalarının yenilenmesi ve çeşitlenmesi (gar kütüphanesi, kentsel dönüşüm bölgesi, millet kütüphanesi vb.) yönündeki projeleri; belediye kütüphanelerindeki "bebek kütüphane, gençlik merkezi/etüt ve kütüphane, kütüphane-kafe" gibi farklılaşan kütüphane türleri girişimlerinin sonucu olduğunu düşündürmektedir. Okul kütüphanelerinde gözlenen ihale iptallerinde tefrişata yönelik malzemelerin alımına dair ihalelerin oranı yüksektir. Okul kütüphanelerindeki zenginleştirilmiş kütüphane çalışmalarının sonucu olarak bu alımların planlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Kullanıcının bulunmaktan keyif alacağı fiziksel mekanların hayata geçirilmesi, ihalelerin iptal edilmeden ihtiyaçların temini, bu mekanların kullanıcı ile daha erken ve eksiksiz buluşmasını sağlayacaktır.

İhalelerin iptal edilme nedenleri, öncelikle bütçe ve maliyet sorunlarından kaynaklı olabileceğini akla getirmektedir. İhalelerin konularında da öne çıkan yapı ve inşaat işlerinin maliyetlerindeki artışın ihalelerin iptalinde etkili olabileceğini düşündürmektedir. İhalelere teklif veren firma çıkmaması ve firmaların verdikleri teklifin alıma ayrılan ödeneğin/yaklaşık maliyetin üzerinde olması nedeniyle ihalelerin iptal edilmesinin en sık karşılaşılan sorunlar olması, kütüphanelerin kısıtlı bütçelerini yönetirken ve satın alma süreçlerinde yaşadıkları temel sorunu, piyasa koşullarındaki maliyetlerin karşılanamadığını akla getirmektedir. İhalelerin iptalinin en sık gözlemlendiği 2021, 2022 ve 2023 yıllarındaki ekonomik sorunlar ve buna bağlı piyasa koşulları da dikkate alındığında kütüphanelerin kısıtlı bütçelerinin ihaleye çıkılan ürünlerin temininde sorun oluşturduğu değerlendirilebilir. Bütçe imkanlarının artırılması elbette beklenen bir gelişmedir. Ancak özellikle ekonomik kriz dönemlerinde bunun mümkün olmadığı dikkate alındığında bütçe planlamalarında ekonomik dalgalanma, kur farkı ve enflasyon seyri gibi değişkenlerin etkisini minimuma indirebilmek amacıyla esnek

maliyet analizi yapılması, bu analizleri destekleyecek güvenilir veri kaynaklarının değerlendirilmesi daha isabetli hesaplamalar yapılmasını destekleyecektir. İhalelerin iptal edilmesi, kurumların kimi zaman dönemlik ihtiyaçlarının giderilememesine neden olmakta kimi zaman da teminlerin belirsiz bir zamana ertelendiği, askıya alındığı ve ihale takviminin belirsiz bir sürece girdiği bilinmektedir.

İhalelerin iptal edilme nedenleri arasında, ihale süreci ile ilgili dokümanlardaki eksikler ve hatalar da yer almaktadır. Süreçteki dokümantasyonun sorunsuz gerçekleştirilmesi için, kütüphanecilerin ve yöneticilerin ihale süreçleri konusunda bilgi ve tecrübesinin artması, bu alanda tecrübe kazanmış kütüphanecilerin deneyimlerinin paylaşımını sağlayacak fırsatların desteklenmesi, kütüphanecilerin uzmanlık alanlarına ihale yönetimi bilgi ve becerisinin de eklendiği beceri setlerinin belirlenmesi, sürecin başarısına katkı sağlayacaktır. Bakanlıkların, il ve ilçelerde mülki idareler eliyle yaptığı ihalelerin de iptal edildiği dikkate alınarak ihale süreçlerinde kütüphane yöneticilerinin mülki idarelerle olan iletişiminin önemi ortaya çıkmaktadır.

İhale iptal nedenlerinin başında yer alan “İhaleye teklif veren çıkmaması” nedeniyle iptal edilen ihaleler İstanbul ve Mersin’de yoğunlaşmakla birlikte Türkiye genelinde yaygın bir nedendir. Bunun yanında “İhaleye geçerli teklif veren istekli çıkmaması” nedeniyle iptal edilen ihaleler, Ege, Doğu Anadolu ve Akdeniz Bölgelerindeki illerde daha sık görülmektedir. İstanbul başta olmak üzere, ihalelerin dikkat çekici oranda iptal edildiği iller arasında yer alan Mersin, Yozgat, Adıyaman, Gaziantep, Bursa, İzmir, Kocaeli, Kars ve Bursa özelinde sorunların belirlenmesi amacıyla daha ileri araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, kütüphanelerin ihale iptal oranlarını düşürmek için çok yönlü bir yaklaşım benimsemesi gerektiğini söylemek yanlış olmayacaktır. İhalelerin iptaline neden olan sorunların bir kısmı idarenin ve yetkililerin hatalarından kaynaklanmakta, bir kısmı ise isteklilerle ilgili sorunlardan oluşmaktadır. İhale süreçlerinde görev alanların; hukuk, ekonomi, piyasa bilgisi ticari, sosyal ve işle ilgili diğer becerilere sahip olması beklenmektedir. En sık ihale iptalinin inşaat ve yapı işlerinde görüldüğü de dikkate alındığında diğer mal ve ürünlere kıyasla daha detaylı ihale süreçleri ve dokümantasyon hazırlanması gerektiği bilinmektedir. Kütüphanecilerin ve ihale yetkililerinin hatalarından kaynaklanan sorunların bilgi ve deneyimin artırılmasına yönelik eğitimlerle geliştirilmesi mümkündür. Kütüphane yöneticileri, süreçlerdeki sorunları daha yakından ele alarak satın alma süreçlerinde çalışan kütüphanecilerin gelişimini sağlayacak girişimlerde bulunabilirler.

Kütüphanelerin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla çıkılan ihalelerin ekonomik dalgalanmalar, enflasyon seyri, kurdaki değişimler, ekonomik kriz ve pandemi gibi küresel krizlerden etkilendiği anlaşılmaktadır. Çalışma sonuçları ihalelerin planlama gerektiren ve kütüphanelerin stratejik planlamaları kapsamında dikkate alınması

gereken bir çalışma alanı olduğunu destekler niteliktedir. İhale süreci başarı ile gerçekleştirildiğinde, yüklenici firmadan kaynaklanan sorunlarla çok sık karşılaşılması anlaşılmaktadır. Kriz dönemlerinde ihale süreçlerine yönelik proaktif yaklaşım benimsenerek firmaların ihalelere katılımının teşvik edilmesi, yaklaşık maliyetlerin piyasa koşullarına uygun gerçekçi hesaplamalara dayandırılması gibi unsurlar dikkate alınmalıdır. İller bazında ihale iptallerinin nedenlerinin yakından incelenerek buna özgü sorunların çözümlenmesine yönelik çalışmalar yapılması önerilebilir. Kütüphanecilerin süreçlerle ilgili bilgi ve deneyim paylaşımının sağlayacak mekanizmaların, platformların desteklenmesi, hataların tekrarını önlemeye fayda sağlayacaktır.

İptal edilen ihalelerin daha ileri araştırmalarla ele alınması, iptal edilen ihalelerin yapılan tüm ihaleler bağlamında değerlendirilmesi, ihtiyaçların haritalanmasını da sağlayacaktır. Bu yönde yapılacak yeni çalışmalar kısıtlı bütçelerin faydalı kullanımına katkı sağlayacaktır. İhaleye teklif veren istekli çıkmaması nedeniyle en çok ihale iptalinin yaşandığı belediye ve KYGM kütüphaneleri için derinlemesine araştırmalar yürütülmesi, bu iki kütüphane türünde rekabetçi koşulların beklenen düzeyde olmamasının ardında yatan nedenleri anlamaya yardımcı olabilir. Bu araştırmanın amaçları arasında yer almayan, ihale süreçleri ve ihale iptal nedenlerinin personel açısından da ele alınması, kütüphaneciler ve diğer komisyon üyelerinin gözünden de süreçteki sorunların değerlendirilmesi, çözümün içeriden bir bakışla ele alınmasına faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Akbaytürk Çanak, T., Çelik, S., Çukadar, S., Güneş, G., Gürdal, G. Holt, İ. Kaya, E. ve Kaygusuz, A. (2014). *2023'e Doğru Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri: Mevcut Durum, Sorunlar, Standartlar ve Çözüm Önerileri*. Yükseköğretim Kurulu, Ankara. <https://gcris.iyte.edu.tr/bitstream/11147/4316/1/%c3%9cniversite%20K%c3%bct%c3%bcphaneleri%20Raporu.pdf>
- Akkaya, M. A. (2013). Türkiye'de yeni bin yılda kurulan devlet üniversitelerinin kütüphaneleri hakkında niceliksel bir değerlendirme. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(4), 601-618. <http://www.tk.org.tr/index.php/tk/article/view/943>
- American Library Association. (t.y.). Budgeting & finance: In addition to the skills acquired in obtaining an MLS, librarians also need administration and management skills. <https://www.ala.org/tools/atoz/librarybudgetfinance/budgetfinance>
- Association of Research Libraries. (2018a). *ARL statistics survey statistical trends. Library expenditures as a percent of total university expenditures, 1982–2017*. <https://www.arl.org/wp-content/uploads/2020/03/ARL-Library-Expenditures.pdf>

- Association of Research Libraries. (2018b). *ARL statistics survey statistical trends. Expenditure trends in ARL Libraries 1998–2018*. <https://www.arl.org/wp-content/uploads/2019/10/expenditure-trends.pdf>
- Atuğ, M. ve Taytak, M. (2018). Kamu satın alımları kapsamında doğrudan temin uygulamalarının değerlendirilmesi ve bir vaka analizi. *Sayıştay Dergisi*, 110, 91-123. https://www.sayistay.gov.tr/files/4215_110m4.pdf
- Bilir, H. (2004). *İhale piyasalarında rekabet politikaları: Rekabetin sağlanması ve korunması*. [Rekabet Kurumu uzmanlık tezi]. <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/uzmanlik-tezleri/50-pdf>
- Bisbrouck, M. (2007). The building process including how to choose an architect. K. Latimer ve H. Niegaard (Ed.), *IFLA Library Building Guidelines: Developments and Reflections* (ss.119-126). <https://repository.ifla.org/handle/123456789/1405>
- Büber, B. (2008). *Yeni bir çatışma alanı: Kamu alımları*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Cenan, E. (2023). Kamu ihale kanununa göre ihalenin iptali. *Danıştay Dergisi*, 155, 203-244. : <https://dergi.danistay.gov.tr/documents/e.cenan.pdf>
- Çiçek, G. (2009). *4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun Yapım işlerinde ihaleleri uygulamalarında karşılaşılan ihale uyumsuzlukları ve çözüm önerileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi
- Dilek-Kayaoğlu, H. (2021). Süreli yayın dermesinin yönetimi: Basılı ve Elektronik. E. Yılmaz ve L. Kanık (Ed.) *Bilgi merkezlerinde yönetim* (Cilt 2, ss. 369-400). İstanbul: Hiper yayın.
- Dokuz Eylül Üniversitesi. (2023). *2023 yılı idare faaliyet raporu*. https://strateji.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2024/02/2023-YILI-IDARE-FAALİYET-RAPORU-29022024_Kapakli_Son.pdf
- Duru, M. N. ve Aydın, H. (2015). Üniversite/araştırma kütüphanelerinin sorunları ve çözüm önerileri. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi* (37), 69-82.
- Edizdoğan, N., Çetinkaya Ö. ve Gümüş, E. (2015). *Kamu maliyesi* (6. bs.). Ekin Yayınevi.
- Ertas, R. C. (2010). *Kamu kaynaklarının etkin kullanımı açısından kamu ihale kanununda öngörülen ihale usullerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Fazekas, M., Tóth, B., Abdou, A. ve Al-Shaibani, A. (2024). Global contract-level public procurement dataset. *Data in Brief*, 54: 110412.
- Frederick, J. K. ve Wolff-Eisenberg, C. (2020). *Academic library strategy and budgeting during the -COVID-19 pandemic: Results from the Ithaka S+R US Library Survey 2020*. <https://sr.ithaka.org/wp-content/uploads/2020/12/SR-Report-Academic-Library-Strategy-and-Budgeting-During-the-COVID-19-Pandemic-120920.pdf>

- Frempong-Kore, A. (2021). The relevance of collection development policy in the collection development of Maranatha University college and Ghana Christian University college libraries. *Library Philosophy and Practice*, 4997. <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/4997>
- Gazi Üniversitesi. (2023). *Kütüphane ve dokümantasyon daire başkanlığı 2024-2028 dönemi stratejik planı*. <https://webupload.gazi.edu.tr/upload/13/2024/2/16/7eaa7357-06ce-4d72-91a8-dc8fd9fc220d-2024-2028-stratejik-planı-kddb-duzeltme.pdf>
- Gök, Y. (2010). Kamu ihale hukukuna hâkim olan ilkeler. *Dış Denetim Dergisi*, 2,12-23. <https://www.kimakademi.com.tr/pdf/kamu-ihale-2.pdf>
- Günal C. (2011). *İdarenin mal ve hizmet edinme usullerinden biri olarak kamu ihaleleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Güneş, G. (2021a). Bilgi merkezleri arasında iş birliği ve koordinasyon: Konsorsiyum çalışmaları. E. Yılmaz ve L. Kanık (Ed.) *Bilgi merkezlerinde yönetim* (Cilt 1-2, ss. 166-205). İstanbul: Hiperyayın.
- Güneş, G. (2021b). Türkiye’de üniversite kütüphanelerinin yeniden tasarlanması: Yeni kütüphane konsept tasarımı ile Marmara Üniversitesi kütüphaneleri ve değişen hizmetleri. Sefa Şahin (Ed.) *Türkiye’de kütüphaneler ve uygulama örnekleri* (ss.14-41). Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Güneş, G ve Birinci, A. (2023). *Kütüphaneler için bütçe yaklaşımları*. Pervin Bezirci ve Işıl İlknur Sert (Ed.) *Cumhuriyet’in 100. Yılında bilgi ve belge yönetimi teknolojisinde güncel yaklaşımlar* (s.735- 760).
- Güneş, G., Demirkol, İ. T., ve Eriş, M. (2017,12-14 Ekim). *Kütüphanelerde kaynak yönetimi ile ilgili “23 Things”*. ÜNAK Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu, 21–28.
- Hacettepe Üniversitesi. (t.y.). *2023-2027 stratejik planı*. https://sgdb.hacettepe.edu.tr/sayfa_dosyalari/raporlar/stratejik_plan/2023-2027_HU_SPkisa.pdf
- International Organization for Standardization. (2012). *Information and documentation- qualitative conditions basic statistics for library buildings -space, function and design*. <https://www.iso.org/obp/ui/en/#iso:std:iso:tr:11219:ed-1:v1:en>
- İlkorkor, Z. Ş. (2010). Kamu yönetiminde etkinliğin sağlanmasında alternatif bir model: İhale yöntemi. *Türk İdare Dergisi*, (468), 63-84.
- İl Özel İdaresi Kanunu. (2005, 22 Şubat). *Resmî Gazete* (Sayı: 25745). http://www.tk.org.tr/APA/apa_2.pdf
- İstanbul Üniversitesi. (2023). *İstanbul Üniversitesi 2024-2028 stratejik planı*. [https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=iu-2024-2028-stratejik-planı--son-hali--\(25.10.2023\).pdf](https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=iu-2024-2028-stratejik-planı--son-hali--(25.10.2023).pdf)

- Jaeger, P.T., Gorham, U, Bertot, J.C. ve Sarin, C, L. (2013). Democracy, neutrality and value demonstration in the age of austerity. *Library Quarterly*, 83(4), 368-82. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/671910>
- Kakırman Yıldız, A. (2017). Türk kütüphaneciliğinde mekân, kullanıcı ve hizmet sorunlarının bir değerlendirmesi. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4(2) 417-430.
- Kamu İhale Kanunu [KİK]. (2002, 4 Ocak). Resmî Gazete (Sayı: 4734) 4/1/2002. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4734&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Kamu İhale Kurumu. (2023). *Kamu alımları izleme raporu: Dönem 01.01.2022-31.12.2022*. Kurumsal Gelişim ve Araştırma Dairesi Başkanlığı, Ankara. https://dosyalar.kik.gov.tr/genel/Raporlar/2022_yariyil_kamu_alimlari_izleme_raporu.pdf
- Kamu İhale Kurumu (t.y.). EKAP'ta 4734 Sayılı Kanun kapsamında ihale süreci akış dokümanı. https://dosyalar.kik.gov.tr/yaridim/dokumanlar/4734_Akis_Diagram.pdf?1
- Kanık, L. ve Gökdoğan, F. (2021). Özel kütüphaneler ve yönetim. E. Yılmaz ve L. Kanık (Ed.) *Bilgi merkezlerinde yönetim I* (Cilt 1-2, ss. 670-716). Hiper yayın.
- Karabay, M ve Toyata, B. (2021). İşletme yönetimine giriş: panoramik bakış. E. Yılmaz ve L. Kanık (Ed.) *Bilgi merkezlerinde yönetim I* (Cilt 1-2, ss. 17-79). Hiper yayın.
- Karadeniz Teknik Üniversitesi. (2023). *2024-2028 Stratejik planı*. https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/tr_JQFYj.pdf
- Kaya, E. (2021). Üniversite kütüphanelerinde değişim ve yenilikçi süreçte kütüphane yöneticileri. E. Yılmaz ve L. Kanık (Ed.) *Bilgi merkezlerinde yönetim I* (ss. 522-573). Hiper yayın.
- Kayan, Y. (1992). Üniversite kütüphanelerinde bütçe ve bütçenin rasyonel kullanımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 6(4): 194-203.
- Kerlinger, F. N. (1986). *Foundations of behavioral research* (3. baskı). Holt, Rinehart, and Winston: New York.
- Kırıkkale Üniversitesi. (2019). *Kırıkkale Üniversitesi 2020-2024 Stratejik planı*. : <https://strateji.kku.edu.tr/Idari/Duyuru/Index/16384>
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage Publication
- Kumru, M ve Kumru, P. Y. (2010). Hastanelerde satın alma sürecinin iyileştirilmesi: Bir örnek uygulama. (Ed.) Harun Kırılmaz. *II. Uluslararası Sağlıkta Performans ve Kalite Kongresi Bildiriler Kitabı* (ss.171-183). Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. (2024). *Halk kütüphaneleri ve merkez teşkilatı yıllık istatistik bülteni*. <https://kygm.ktb.gov.tr/Eklenti/123668,2023-yili-istatistik-bilgileri-pdfpdf.pdf?0>

- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. (t.y. a). Yeni nesil kütüphane binaları. <https://kygm.ktb.gov.tr/TR-310786/yeni-nesil-kutuphane-binalari.html>
- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. (2022). Çocuk ve halk kütüphanelerinin iyileştirilmesi. <https://kygm.ktb.gov.tr/TR-311657/cocuk-ve-halk-kutuphanelerinin-iyilestirilmesi.html>
- Marmara Üniversitesi. (2022). *Marmara Üniversitesi 2021-2025 Stratejik Planı*. <https://sgdb.marmara.edu.tr/dosya/sgdb/raporlar/M.%C3%9C.%202021-2025%20Stratejik%20Plani%20G%C3%BCncellenmis%20Versiyon%20%282022%29.pdf>
- ODTÜ. (2022). *2023-2027 Stratejik planı*. https://sp.metu.edu.tr/system/files/SP_TUR2023-27.pd
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2021). *Government at a Glance 2021*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1c258f55-en>
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2023). *Public procurement performance: A framework for measuring efficiency, compliance and strategic goals*. OECD Public Governance Policy Papers. : https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/08/public-procurement-performance_0ebfe3e7/0dde73f4-en.pdf
- Öden, H. Y. (2021). Çocuk kütüphanesi iç mekân tasarımında çok fonksiyonlu mobilyaların kullanımı. *Online Journal of Art and Design*, 9(3): 92-103. <http://adjournal.net/articles/93/938.pdf>
- Özdemirci, F. (1990). Halk kütüphanelerinde bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerin analizi. *Türk Kütüphaneciliği* 4(3):108-127.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. Beşir Demir, Çev.). Pegem Akademi.
- Polat, C. ve Odabaş, H. (2011). Türkiye’de üniversite kütüphaneleri: Standartlar ve yönetici görüşleri doğrultusunda niceliksel bir değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1): 43-62.
- Prasad, B. D. (2008). A method of social science research: Content analysis. D. K. Lal Das ve V. Bhaskaran (Ed.) *Research methods for social work* (Cilt 1, ss. 173–193) Rawat Publication.
- Savova, M. ve Price, J. (2019). Redesigning the academic library materials budget for the digital age applying the power of faceted classification to acquisitions fund management. *Library Resources & Technical Services*, 63, 131-142.
- Solak, A. (2013). Yapım ihalelerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *KSU Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 16(2): 13-21.
- Tasarruf Tedbirleriyle İlgili 2024/7 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi. (2024). 17 Mayıs 2024 tarihli ve 32549 sayılı Resmî Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/05/20240517-5.pdf>

- T.C. Merkez Bankası. (2024). Terimler sözlüğü. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/banka+hakkinda/egitim-akademik/terimler+sozlugu/>
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (2015). *Zenginleştirilmiş kütüphaneler (z kütüphane) etki analiz araştırması*. https://dhgm.meb.gov.tr/dosyalar/Z_Kutuphane_Etki_Analizi_Arast%C4%B1rmasi.pdf
- Thai, V. K. (2001). Public procurement re-examined. *Journal of Public Procurement*, 1(1): 9-50.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2024). İnşaat Maliyet Endeksi, Aralık 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Insaat-Maliyet-Endeksi-Aralik-2023-4948>
- Türk Kütüphaneciler Derneği. (1995). 2000'e beş kala kütüphaneciliğimiz ve bilgi hizmetlerindeki sorunlarımıza çözüm önerileri. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(1): 65-77.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). Kütüphane istatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kutuphane-Istatistikleri-2023-53655>
- Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği. (2024). Kütüphaneler. <https://librarysector.unak.org.tr/kutuphaneler?kategori=27>
- Worldbank. (2022), Türkiye ekonomik izleme raporu, Şubat 2022: Akıntıya karşı kürek çekmek. https://thedocs.worldbank.org/en/doc/05d5260898bd51b9401cad0ecc476393-0080012022/original/TEM-Executive-Summary-in-Turkish-February-2022.pdf?utm_source=chatgpt.com
- Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Görev, Yetki ve Sorumlulukları İle Çalışma Usul Ve Esaslarına Dair Yönetmelik. (2014, 4 Nisan). *Resmî Gazete* (Sayı: 28962). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/04/20140404-31.htm>
- Yılmaz, Ö. ve Kaya, V. (2005). Kamu harcama çeşitleri ve ekonomik büyüme ilişkisi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 5(9), 257-271. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susead/issue/28433/302873>
- Yördem, Y. ve Şeker, H. (2018). Türkiye'nin idari yapısı ve mülki idarenin yeri. *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi*, 2(4), 10-24. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/686853>
- Yurtseven, M. (2024, 26 Kasım). *2022-2024 devlet üniversitesi kütüphaneleri yayın alımları bütçelerinin TL-Dolar-Euro bazında değerlendirmesi*. https://ihalekutuphane.com/2024/11/26/2022-2024-yillari-devlet-universitesi-kutuphaneleri-yayin-alimlari-butcelerinin-tl-dolar-euro-bazinda-degerlendirmesi/?utm_source=chatgpt.com